

Ewaluacja zewnętrzna

realizacji

Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanego Przez Społeczność (LSR)

Turkowskiej Unii Rozwoju – T.U.R.

2016-2023

Realizacja:

OMIKRON Mariusz Wachowicz

1. Wstęp

Ewaluacja i zasady jej prowadzenia w LGD wynikają z wytycznych nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Planowane cele, metody i narzędzia ewaluacyjne mieszczą się w zakresie wytyczonym przez Podręcznik Monitoringu i Ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju z marca 2017 roku. Niemniej potrzeba ewaluacji wynika również z samego procesu realizacji Strategii oraz konieczności ciągłej dbałości o utrzymanie wysokiej jakości podejmowanych interwencji.

Zmiany społeczne i gospodarcze sprawiają, że konieczna jest analiza Strategii pod kątem jej aktualności, ale także sprawności i efektywności jej dotychczasowej realizacji oraz użyteczności podejmowanych działań i przyjmowanych rozwiązań. Rzetelne ocenienie Strategii na tym etapie wdrażania wymaga nie tylko przyjrzenia się uzyskanym efektom, ale także samemu procesowi, aby można było zidentyfikować elementy wymagające poprawy. Uzyskane wyniki zostaną wykorzystane w procesie aktualizacji Strategii oraz innych dokumentów Stowarzyszenia, ale również uwzględnione przez LGD w kolejnym okresie programowania 2021-2027.

Niniejszy raport jest zwięźczeniem ewaluacji prowadzonej w LGD pomiędzy listopadem 2021, a listopadem 2022 roku. Jednak dane wykorzystane w raporcie pochodzą z różnych okresów od rozpoczęcia realizacji strategii w 2016 roku do 31 grudnia 2021. Oprócz danych z monitoringu prowadzonego systematycznie przez organy LGD, w planach komunikacji określone są konkretne działania mające na celu pozyskiwanie informacji oraz dzielenie się nimi z interesariuszami i ze społecznością. Działania te, szczególnie polegające na ankietowaniu odpowiednich grup respondentów, prowadzone były przez LGD systematycznie, według harmonogramu zapisanego w planie komunikacji.

Większość procesu zbierania danych potrzebnych do ewaluacji spoczywa na pracownikach Lokalnej Grupy Działania. Bez nich, ich systematycznej pracy i zaangażowania nie udałooby się zgromadzić materiału do napisania niniejszego dokumentu. Podziękowania należą się nie tylko Pani Prezes, pracownikom, i członkom Zarządu ale także zaangażowanym w wywiady członkom Rady, uczestnikom spotkań grupowych, wnioskodawcom i beneficjentom. Nie można zapomnieć również o członkach Stowarzyszenia, sympatykach oraz wszystkich respondentach, którzy rzetelnie wypełniali ankiety.

2. Streszczenie najważniejszych wyników badania

- W roku 2021 teren LGD Turkowska Unia Rozwoju - T.U.R. zamieszkiwało 58 861 osób, o 622 więcej, niż w roku 2015. Depopulacja dotknęła gmin Brudzew, Dobra, Goszczanów, Kawęczyn oraz Władysławów. W pozostałych gminach wzrost nastąpił o niecały procent.
- Średnim saldem migracji w ruchu wewnętrznym i zewnętrznym dla terenu LGD jest +13 osób, jednak większą część gmin charakteryzuje saldo ujemne. Gmina Turek pochwalić się może najwyższym saldem, ze wszystkich omawianych obszarów: +160 osób.
- Odsetek osób w wieku produkcyjnym wynosi średnio 61% dla każdej z gmin należących do LGD. We wszystkich analizowanych gminach odsetek osób w wieku produkcyjnym z roku na rok spada.
- Wskaźnik obciążenia demograficznego w gminach należących do LGD utrzymuje się średnio na poziomie 15%. Jest to wartość niższa, niż średnia ta dla całego województwa wielkopolskiego, która wynosi 17%. Wszystkie z gmin należących do LGD wykazują cechy społeczeństwa starzejącego się.
- Gminy LGD Turkowska Unia Rozwoju - T.U.R. bogacą się z roku na rok, powielając tendencje całego województwa. Średnio w 2021 na każdego mieszkańca przeznaczono 1708 zł z budżetu gmin, o 587 zł więcej, niż w roku 2015, co oznacza wzrost wydatków o ponad 50%.
- Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej od 2015 spadła w każdej z gmin należących do LGD średnio o 36%. Najwięcej beneficjentów na 10 tysięcy ludności zamieszkuje gminę Malanów, aż 1314 osób, najmniej – gminę Turek, 387 osób.
- W 2021 roku na terenie wszystkich gmin należących do LGD Turkowska Unia Rozwoju - T.U.R. zarejestrowanych było 4292 podmiotów gospodarki narodowej, o 1185 podmiotów więcej, niż w 2015, co oznacza wzrost tego wskaźnika o 38%.
- Na terenie gmin należących do LGD w 2021 działało w sumie 13 bibliotek i ich filii. To o 4 biblioteki mniej, niż w roku 2015. Obecnie w każdej z gmin mieszka średnio 79 czytelników bibliotek publicznych na 1000 ludności.
- Liczba bezrobotnych spada. W roku 2021 teren wszystkich gmin zamieszkiwało w sumie 707 osób bez pracy, w tym 273 mężczyzn i 434 kobiet. Średnio w każdej z gmin od roku 2015 ubyło o 54% bezrobotnych.
- Jak wynika z badań, ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia” zgadza się 41% ankietowanych. Większość badanych mieszkańców twierdzi także, że w ostatnich latach warunki do życia w gminach w żaden sposób się nie poprawiły.
- Korzystanie z infrastruktury finansowanej ze środków unijnych zadeklarowało 51% badanych, natomiast swój udział w szkoleniach, spotkaniach i festynach jedynie jedna trzecia ankietowanych.

- Mieszkańcy priorytetowo dofinansowaliby infrastrukturę drogową, projekty ułatwiające znalezienie pracy poza rolnictwem oraz działania ułatwiające założenie i prowadzenie działalności gospodarczej.
- Ankietowani bardzo dobrze oceniają funkcjonowanie LGD. Pracownicy biura są według nich uprzejmi, udzielają rzetelnych informacji, z zaangażowaniem wykonują swoje obowiązki, a także mają wiedzę odpowiednią do wykonywanej pracy.
- Aż 70% badanych pozytywnie ocenia prowadzenie doradztwa przez LGD. Dobrze oceniają także organizację naborów wniosków, współpracę z innymi LGD oraz pozyskiwanie dodatkowych funduszy zewnętrznych.
- W celu pozyskiwania informacji o działaniu LGD mieszkańcy najchętniej korzystają z oficjalnej strony internetowej oraz z bezpośrednich kontaktów z pracownikami Biura. Jeśli chodzi o informację zwrotną, mieszkańcy preferują kontakt mailowy i ankietę elektroniczną.
- Według większości badanych nabory wniosków ogłaszane przez LGD w większości przypadków odpowiadały na potrzeby mieszkańców, głównie tych, związanych z potrzebą zakładania i rozwijania działalności gospodarczej, a także rozwojem aktywności społecznej.
- Według 53% badanych LGD powinna podejmować działania wykraczające poza LSR, a 13% twierdzi, że Lokalna Grupa Działania powinna ograniczyć się do założeń Lokalnej Strategii Rozwoju. O tym, że środki finansowe przeznaczone na wdrażanie LSR zostały wydane efektywnie przeświadczonej jest 95% badanych.

1.	Wstęp	2
2.	Streszczenie najważniejszych wyników badania.....	3
3.	Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.....	6
3.1.	Cel główny i cele szczegółowe badania	6
3.2.	Zakres przedmiotowy badania.....	6
3.3.	Kryteria ewaluacyjne.....	6
3.4.	Pytania badawcze	7
4.	Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.....	9
5.	Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.....	13
5.1.	Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju.....	13
5.2.	Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju	19
5.3.	Funkcjonowanie LGD	27
5.4.	Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju	42
6.	Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze	52
7.	Podsumowanie, wnioski i rekomendacje.....	58
8.	Spis tabel i wykresów	60
9.	Aneksy tworzone w toku realizacji badania	63
9.1.	Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:	63
9.2.	Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:	63
9.3.	Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD	64
9.4.	Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD	71
9.5.	Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego.....	79

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.

3.1. Cel główny i cele szczegółowe badania

Celem głównym badania jest przeprowadzenie ewaluacji zewnętrznej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania oraz realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Cele szczegółowe:

- Wypełnienie obowiązku przeprowadzenia ewaluacji zewnętrznej (zgodnie z Wytycznymi 5/3/2017 i 10/1/2022 MRiRW).
- Uzyskanie użytecznych informacji na temat wdrożenia LSR.
- Opracowanie rekomendacji oraz planu ich wdrożenia.
- Wykorzystanie wyników badań społecznych we wstępnej konceptualizacji kolejnej LSR

3.2. Zakres przedmiotowy badania

Realizacja LSR: stopień realizacji celów i wskaźników, stopień realizacji wybranych operacji, wykorzystania budżetu, jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur, oddziaływanie realizacji LSR na rozwój lokalny, bariery realizacji LSR, jakość procesu partycypacji, operacji i procedur.

Działalność biura: efektywność pracy biura i organów LGD, ocena przebiegu konkursów, ocena sposobu przepływu informacji, efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności, innowacyjność, proces rozwoju pracowników, efektywność animacji i doradztwa, ochrona danych osobowych, jakość procesu archiwizacji i monitoringu.

Funkcjonowanie partnerstwa: jakość podejmowanych uchwał, skuteczność nadzoru nad biurem LGD, jakość reakcji na zmieniające się warunki, umiejętność współpracy i atmosfera pracy, skuteczność działań strategicznych, jakość współpracy regionalnej i ponadregionalnej, jakość relacji z otoczeniem i promocji.

3.3. Kryteria ewaluacyjne

Kryteria ewaluacyjne stosowane w badaniach to: **skuteczności** bezpośrednio pozwalająca ocenić, na ile efektywne są działania w zakresie osiągnięcia celów określonych w dokumentach programowych oraz jak skuteczna jest działalność biura LGD. Z kryterium skuteczności powiązane jest również kryterium **użyteczności**, które rozumiane jest, jako kryterium pozwalające ocenić stopień zaspokojenia istotnych potrzeb grup docelowych lub przyczynienia się do rozwiązania problemów, niezależnie od tego, czy były one zasygnalizowane przez cele interwencji. Zastosowane będzie także kryterium **trwałości**.

Trwałość – w przypadku tego badania – pozwoli ocenić, w jakim stopniu pozytywne efekty zrealizowanych interwencji (na poziomie celów) mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tych projektów na proces rozwoju społeczności lokalnej w dłuższym okresie.

3.4. Pytania badawcze

Zgodnie z wytycznymi nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowane zostały odpowiedzi na poniższe pytania badawcze zgrupowane w kategorii analityczne:

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

- Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?

Ocena wpływu na kapitał społeczny

- Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
- W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?

Przedsiębiorczość

- W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
- Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

- W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
- W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?

Grupy defaworyzowane

- Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
- Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
- Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?

Innowacyjność

- W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
- Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?

Projekty współpracy

- Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
- Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?

Ocena funkcjonowania LGD

- Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
- Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
- Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?

Ocena procesu wdrażania

- Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
- Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
- Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
- Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?

Wartość dodana podejścia LEADER

- Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
- Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
- Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
- Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Dodatkowe pytania badawcze:

- Jak układała się współpraca z Samorządem Województwa?
- Jaka jest jakość i znaczenie funkcjonowania wojewódzkiej sieci LGD?

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania

Przeprowadzenie badania wymagało zebrania informacji pochodzących z szeregu rozproszonych źródeł, dokonania ich analizy, a następnie wypracowania rekomendacji na poziomie eksperckim. Implikuje to konieczność zastosowania w badaniu szerokiego instrumentarium metod i technik badawczych, dzięki którym możliwe było zgromadzenie kompletnego i wiarygodnego materiału badawczego dotyczącego efektów realizacji LSR. W związku z powyższym, zaplanowano realizację badania z wykorzystaniem koncepcji **triangulacji** metodologicznej.

Triangulacja to zróżnicowanie źródeł danych, metod badawczych i perspektyw badawczych, dzięki któremu możliwe jest zgromadzenie wszechstronnego materiału badawczego i poddanie go kompleksowej analizie i ocenie. Triangulacja została zastosowana odnośnie do:

- źródeł danych: przeanalizowane zostały zarówno dokumenty zastane różnego typu, jak i dane pochodzące ze wcześniejszych badań; zostały one uzupełnione danymi pierwotnymi;
- metod badawczych: łączenie różnych metod badawczych w badaniu tych samych zagadnień, co pozwoliło na uchwycenie różnych aspektów badanego przedmiotu; podejście to pozwoliło też wykorzystać mocne strony każdej metody przy wzajemnym ograniczeniu ich słabości;
- perspektyw badawczych: ewaluacja została przeprowadzona przez pracowników biura LGD oraz przez zewnętrznych doświadczonych badaczy, co pozwoliło uzyskać bogatszy i bardziej wiarygodny obraz badanych zagadnień.

Poza tym zastosowany został partycypacyjny model badania, którego ideą jest jak najszersze zaangażowanie społeczności, zarówno na etapie przygotowania badania, jego realizacji, jak i wnioskowania i rekomendacji.

W odniesieniu do zakresu przedmiotowego i podmiotowego badania niezbędne było zastosowanie holistycznego podejścia do metod i technik badawczych. W każdym z zamierzeń badawczych: realizacji strategii, działaniu LGD oraz funkcjonowaniu biura zastosowane zostały cztery metody lub techniki badawcze:

Badanie źródeł zastanych (desk research)

To metoda zbierania, analizy i interpretacji danych wytworzonych niezależnie od działań badawczych prowadzonych w czasie ewaluacji. Często nazywa się ją analizą danych wtórnych. Dane te można podzielić na wewnętrzne i zewnętrzne. Pierwsze z nich znaleźć można w dokumentacji własnej instytucji. Nie zawsze odpowiadają bezpośrednio na pytania badawcze ale w znaczącym zakresie pozwalają na poznanie kontekstu funkcjonowania LGD.

Z kolei dane zewnętrzne, dane wtórne to efekty działalności innych instytucji w dziedzinie pozyskiwania informacji. Dzięki rozwojowi Internetu dostęp do tych zasobów jest obecnie

niezwykle łatwy i trudności należy szukać nie w ilości danych, ale ich segregacji. Potrzebne informacje można pozyskiwać od instytucji państwowych powołanych do zbierania informacji. Serwis internetowy GUS zawiera nieprzebrane ilości danych o funkcjonowaniu gospodarki, instytucji, firm i organizacji. **Bank Danych Lokalnych**, który jest największym w Polsce uporządkowanym zbiorem informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej, demograficznej, społecznej oraz stanie środowiska, opisującym województwa, powiaty oraz gminy jako podmioty systemu organizacji społecznej i administracyjnej państwa, a także regiony i podregiony stanowiące elementy nomenklatury jednostek terytorialnych. Jednakże w wielu przypadkach dane ze źródeł zastanych są niewystarczające, zbyt powierzchowne, zbyt ogólne lub nieaktualne, by na nich poprzestać, dlatego zwykle potrzebne są działania dla pozyskania danych pierwotnych.

Źródła danych zastanych wykorzystywanych w ewaluacji LGD

- dane statystyczne
- dane urzędowe
- dane gromadzone na portalach społecznościowych
- dane zastane w Lokalnej Grupie Działania
- dane ankiet doradztwa i ankiet oceny szkolenia
- dane realizacji planu komunikacji
- dane z ankiet zadowolenia mieszkańców, rozpoznawalności LGD i funkcjonowania LGD systematycznie gromadzone przez biuro LGD

Ankiety metodą CAWI

Najpopularniejszą metodą pozyskiwania danych pierwotnych są badania kwestionariuszowe. Polegają one na zadawaniu pytań pojedynczym osobom, ale w perspektywie zainteresowań znajdują się zagregowane dane ogólne dla wszystkich badanych. Pierwszym etapem tego typu badań jest sformułowanie pytań. Proces ten polega na postawieniu pytań ogólnych, zazwyczaj na etapie konceptualizacji badań. Z nich z kolei wyprowadzamy pytania szczegółowe. Odbywa się to poprzez identyfikację wskaźników, które będą nas informować o występowaniu i nasileniu zjawiska. W przypadku ewaluacji zewnętrznej prowadzonej zgodnie z wytycznymi MRiRW nr 5/3/2017 i 10/1/2022 zakres pytań został wstępnie określony w załącznikach do podręcznika ewaluacji. Niemniej z uwagi na pewne niedociągnięcia dokumentu część pytań została poprawiona i zmodyfikowana. Ponadto jak wskazano we wstępie Podręcznika ma on charakter pomocniczy nie obowiązkowy w stosunku do Wytycznych MRiRW.

Badania ankietowe były prowadzone techniką CAWI (Computer Assisted Web Interview). To badanie ankietowe przeprowadzane w Internecie. Opracowane narzędzie badawcze (kwestionariusz ankiety) wprowadzane jest do komputera w formie umożliwiającej wypełnienie ankiety na stronie internetowej użytkownika. Badania tego typu są stosunkowo tanie, nie wymagają również zaangażowania wielu realizatorów. Współczesne narzędzia umożliwiają tworzenie skomplikowanych i atrakcyjnych ankiet. Można dopasować je w

wymiarze graficznym i estetycznym. Dobór próby jest możliwy dwiema metodami. Ankiety można wysłać pod określone adresy mailowe, co w pewnym stopniu jest odpowiednikiem ankiety pocztowej wraz z jej zaletami i wadami. Innym sposobem jest zamieszczenie jej na stronie internetowej lub jako „wyskakujące okienko”. Metoda ta uniemożliwia kontrolę nad doбором próby, który jest faktycznie doбором przypadkowym, dodatkowo obarczonym błędem struktury społecznej i demograficznej użytkowników Internetu.

W badaniach ewaluacyjnych zastosowano obydwie techniki w zależności od badanych grup.

- Grupa nr 1: wnioskodawcy i beneficjenci.

Z tego względu, że dostępne są dane kontaktowe do tych osób możliwe było wykorzystanie aplikacji wysyłającej unikalne linki do ankiety internetowej na zdefiniowane wcześniej adresy mailowe. W tym przypadku nie obliczano minimalnej liczebności próby gdyż traktowano to badanie jako masowe, z założeniem przebadania całej populacji.

łącznie przebadano 50 osób.

- Grupa nr 2: mieszkańcy obszaru LSR.

Pozyskanie opinii reprezentatywnej grupy mieszkańców nie jest możliwe w ramach zasobów, którymi dysponuje Zleceniodawca, dlatego opracowano procedurę zbliżoną do takiej, która pozwoli na identyfikację podglądów i opinii mieszkańców poszczególnych gmin wchodzących w skład Partnerstwa.

Linki do ankiet zostały rozesłane (przy wsparciu pracowników Biura LGD) do gmin partnerskich z prośbą o wstawienie linku na stronę internetową gminy. Dzięki temu zabiegowi pozyskane zostały dane z poszczególnych gmin odpowiadających obszarowi LSR.

łącznie przeprowadzono 370 ankiet. Z uwagi na charakter badań CAWI dokonano weryfikacji braków danych i do dalszej analizy przeznaczono 83 ankiety.

Wywiady pogłębione (IDI i TDI)

To technika badań jakościowych, w której badacz prowadzi rozmowę z respondentem. Nie jest to jednak zwykła rozmowa, ale opiera się ona na przygotowanym wcześniej scenariuszu. Dokument ten nie musi zawierać konkretnych pytań, lecz wytyczne, jakie tematy rozmowy należy podjąć. Wywiad ma strukturę swobodną, mniejsze znaczenie ma kolejność zadawanych pytań a większe uzyskanie określonych informacji. Tematy są eksplorowane bardzo dogłębnie, prowadzący wywiad dopytuje i stara się zrozumieć, nie tylko fakty, ale motywy zachowania badanego. Zasadniczą rolę w badaniu odgrywają umiejętności i doświadczenie osoby prowadzącej wywiad. Ponieważ wywiady pogłębione są rozmową sam na sam z respondentem, prowadzący musi zdobyć jego zaufanie, by uzyskać czasami bardzo osobiste informacje. Wywiady indywidualne stosuje się gdy zachodzi potrzeba eksploracji pola

zainteresowań, przygotowania do konstruowania narzędzi jakościowych lub do interpretacji trudnych do wyjaśnienia wyników badań ilościowych. Wywiady prowadzone były metodą TDI (telefoniczny wywiad pogłębiony) przede wszystkim ze względu na oczekiwania respondentów oraz krótki czas na realizację tego zadania.

Wywiady prowadzono z następującymi osobami:

- 2 wywiady z członkami Rady
- 3 wywiady z wnioskodawcami realizującymi projekty
- 3 wywiady z wnioskodawcami, których projekty nie są realizowane
- Wywiad z Prezesem LGD
- Wywiady z przedstawicielami gmin (po 1 z gminy)

Zogniskowany Wywiad Grupowy (FGI fokus)

Tym różni się od wywiadu indywidualnego, że prowadzący badanie, nazywany moderatorem, przepytuje jednocześnie grupę kilku osób. Zazwyczaj grupy fokusowe mają liczebność od 8 do 12 osób, lecz w specyficznych przypadkach może być ich mniej lub więcej. Ważną cechą grupy jest jej homogeniczność - powinno się unikać zróżnicowania grup ze względu na płeć, wiek, status społeczny czy różnice intelektualne. Wynika to z zasadniczego celu prowadzenia badań tą metodą, czyli wewnętrznej dyskusji grupowej i interakcji w grupie. Dzięki tej metodzie można w tym samym czasie zdobyć informacje od kilku osób, pogłębiając ją dodatkowo o spostrzeżenia dotyczące dyskusji pomiędzy uczestnikami.

Wywiady tą metodą charakteryzują się większym skomplikowaniem organizacyjnym. Wymagane jest zebranie odpowiedniej grupy osób w jednym miejscu o jednym czasie. Często na spotkanie zaprasza się więcej osób i prowadzi się selekcję tych, którzy lepiej pasują do profilu grupy i dają większą rękojmię udzielania informacji i wymiany zdań. Wywiady grupowe, z uwagi na dyskusję wielu osób, muszą być rejestrowane co umożliwia późniejsze zidentyfikowanie, jak kształtowała się rozmowa, która osoba wypowiadała dane poglądy i jak te poglądy zmieniały się w trakcie dyskusji. Zogniskowane wywiady grupowe realizuje się w specjalnych pomieszczeniach zwanych fokusowniami, które są wyposażone w weneckie lustra umożliwiające zleceniodawcy obserwację wywiadu. W miejscowościach, gdzie nie ma fokusowni stosuje się technikę wywiadów naturalnych.

Wywiad prowadzono w grupie pracowników biura LGD, członków Zarządu, członków Rady wnioskodawców oraz członków Partnerstwa.

Zogniskowany wywiad grupowy (FGI) prowadzony w ramach ewaluacji pozwala pozyskać informacje w skumulowany sposób. Dodatkowo wartość pozyskanych informacji wzmocniona jest poprzez odpowiednie wykorzystanie procesów grupowych.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.

5.1. Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju

Teren wszystkich gmin należących do LGD Turkowska Unia Rozwoju - T.U.R. w 2021 roku zamieszkiwało 58861 osób, o 622 mieszkańców więcej, niż w roku 2015. Nie oznacza to jednak, że depopulacja ominęła wszystkie omawiane gminy. Mieszkańców ubyło w gminie Brudzew (o 1%), Dobra (o 4%), Goszczanów (o 4%), Kawęczyn (o 2%) oraz Władysławów (o 2%). W pozostałych gminach wzrost nastąpił o niecały procent. Największa liczba ludności zarejestrowana została w gminie Turek, mieszka tam 10 258 osób, ponad dwa razy więcej, niż w gminie Przykona, którą zamieszkuje 4 651 osób.

Tabela 1. Ludność ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo wielkopolskie	3475323	3481625	3489210	3493969	3498733	3496450	3489074
Brudzew	5956	5950	5959	5950	5966	5958	5904
Dobra	6240	6206	6219	6192	6134	6067	6013
Goszczanów	5575	5534	5516	5492	5466	5419	5374
Kawęczyn	5219	5194	5196	5206	5195	5187	5163
Kościelec	6734	6828	6842	6786	6855	6873	6901
Malanów	6540	6577	6570	6535	6585	6547	6578
Przykona	4447	4471	4490	4529	4589	4633	4651
Turek	9353	9568	9712	9874	9970	10152	10258
Władysławów	8175	8186	8156	8112	8085	8088	8019
Średnia dla gmin LGD	6471	6501	6517	6519	6538	6547	6540

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Liczba ludności obliczana jest na podstawie analizy ruchów naturalnych, takich jak urodzenia i zgony, ale także na podstawie ruchów migracyjnych. Pod uwagę brany jest ruch wewnętrzny (pomiędzy województwami i gminami) oraz ruch zewnętrzny (poza granice kraju). Średnim saldem migracji dla terenu LGD jest +13 osób, jednak większą część gmin charakteryzuje saldo ujemne. Najniższe saldo należy przypisać gminie Władysławów: -47 osób. Gmina Turek pochwalić się może najwyższym, dodatnim saldem, ze wszystkich omawianych obszarów: +160 osób, co oznacza, że więcej osób przyjechało, niż opuściło tę gminę.

Tabela 2. Saldo migracji w ruch wewnętrznym i zewnętrznym

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo wielkopolskie	0	1059	1143	1282	1460	1757	2000
Brudzew	0	2	-18	-6	0	-20	-12

Dobra	0	-14	15	-5	-38	-11	-17
Goszczanów	0	-5	-32	-12	-22	-28	-16
Kawęczyn	0	-2	-5	-12	-21	-21	-3
Kościelec	0	45	16	-24	21	28	26
Malanów	0	20	-13	-20	26	10	13
Przykona	0	18	4	43	53	24	20
Turek	0	182	157	130	152	144	160
Władysławów	0	-22	-50	-28	-18	17	-47
Średnia dla gmin LGD	0	24	8	7	17	15	13

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Stosunek mieszkańców w wieku produkcyjnym do reszty społeczności opisuje poniższa tabela. Średni udział ludzi młodych dla całego obszaru LGD przewyższa nieco średnią dla całego województwa wielkopolskiego. Gminy należące do LGD Turkowska Unia Rozwoju - T.U.R. nie różnią się znacząco między sobą pod tym względem. Najmniejszy udział obserwujemy w gminach Dobra i Goszczanów (59%), największy natomiast w gminach Malanów, Turek i Władysławów (62%). We wszystkich analizowanych gminach odsetek osób w wieku produkcyjnym z roku na rok spada. Od 2015 najmocniej w gminie Kawęczyn (o 2 punkty procentowe), najmniej w gminie Malanów (o niecały punkt procentowy).

Tabela 3. Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo wielkopolskie	62,6	62	61,3	60,7	60,1	59,7	59,3
Brudzew	62,4	62,2	61,9	61,5	61,4	60,9	60,8
Dobra	61,1	61	60,7	60,1	59,5	59,5	59,6
Goszczanów	60,4	60,6	60,6	60,8	60,2	59,8	59,8
Kawęczyn	62	62,1	61,6	61,4	61	60,4	60
Kościelec	61,8	62,4	62,1	62,1	60,9	60,6	60,2
Malanów	63,5	63,4	63,6	63,3	63	63,3	62,9
Przykona	62,9	62,7	62,2	61,7	61,5	61,9	61,7
Turek	64	64,1	63,9	63,7	63,4	62,9	62,5
Władysławów	64,1	63,9	63,7	63,4	63	62,5	62,2
Średnia dla gmin LGD	62	62	62	62	61	61	61

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Istotnym wskaźnikiem dla opracowania odpowiedniej infrastruktury koniecznej do wsparcia wszystkich grup defaworyzowanych w społeczności jest wskaźnik obciążenia demograficznego. Odsetek osób powyżej 65 roku życia w gminach należących do LGD utrzymuje się średnio na poziomie 15%. Jest to wartość niższa, niż średnia ta dla całego województwa wielkopolskiego, która wynosi 17%. Największą część mieszkańców emeryci i emerytki stanowią w gminach Dobra i Goszczanów, 18% wszystkich mieszkańców. „Najmłodszą” gminą na omawianym obszarze jest gmina Turek, grupa ta

stanowi tam jedynie 12% liczby ludności. Wszystkie z gmin należących do LGD wykazują cechy społeczeństwa starzejącego się, z roku na rok wskaźniki obciążenia demograficznego wzrastają.

Tabela 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo wielkopolskie	14,6	15,2	15,7	16,3	16,8	17,3	17,7
Brudzew	14,7	15	15,2	15,5	15,7	15,9	16,3
Dobra	16,9	16,8	16,9	17,3	18	18,2	18,5
Goszczańów	17	17,4	17,7	17,8	18,2	18,6	18,6
Kawęczyn	15,2	15,3	15,3	15,3	15,6	16,1	16,5
Kościelec	14	14	14,4	14,6	14,9	15,1	15,1
Malanów	12,9	13	13,1	13,6	14,2	14,2	14,4
Przykona	13,8	14,1	14,7	14,9	15,1	15,1	15,2
Turek	11	11	11,3	11,5	11,7	12,1	12,5
Władysławów	11,9	12,3	12,6	13	13,3	13,7	14,2
Średnia dla gmin LGD	14,1	14,3	14,5	14,8	15,1	15,4	15,7

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Gminy LGD Turkowska Unia Rozwoju - T.U.R. bogacą się, powielając tendencyjne całego województwa, jak i kraju. Średnio w 2021 na każdego mieszkańca przeznaczają się 1708 zł, o 587 zł więcej, niż w roku 2015, co oznacza wzrost wydatków o ponad 50%. Największe kwoty przeznaczają się z budżetów w gminie Przykona, aż 2118 złotych. To również w tej gminie nastąpił stosunkowo najmniejszy wzrost w ciągu ostatnich 6 lat. Najbiedniejsza pod tym względem jest gmina Turek, na jednego mieszkańca przeznaczając 1399 złotych. Od 2015 roku największy wzrost nastąpił w gminie Dobra, omawiane kwoty niemal się tam podwoiły.

Tabela 5. Wydatki budżetów gmin na jednego mieszkańca (w złotych)

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo wielkopolskie	1013	1159	1363	1540	1574	1659	1746
Brudzew	1354	1465	1713	1713	1696	1651	2011
Dobra	910	1106	1699	2063	1800	1630	1755
Goszczańów	1290	1017	1287	1239	1455	1457	1569
Kawęczyn	928	1032	1522	1368	1490	1705	1556
Kościelec	783	916	1094	1647	1520	1513	1430
Malanów	1030	1196	1451	1510	1461	1826	1700
Przykona	1827	2119	2082	2682	2097	1979	2118
Turek	1000	1067	1160	1746	1312	1239	1399
Władysławów	969	1090	1200	1461	1352	1550	1833
Średnia dla gmin LGD	1121	1223	1468	1714	1576	1617	1708

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej spada z roku na rok w całym kraju. Tendencja ta nie omija gmin należących do omawianego LGD. Średni spadek liczby osób pobierających wsparcie między 2015 a 2020 rokiem wynosi 36%. Najwięcej beneficjentów na 10 tysięcy ludności zamieszkuje gminę Malanów, aż 1314 osób, najmniej – gminę Turek, 387 osób. Największy spadek liczby osób należących do omawianej grupy zarejestrowano w gminie Kościelec, beneficjentów ubyło o 59%. Średnio każdą z gmin zamieszkuje 642 beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tysięcy osób, co przewyższa tę samą wartość dla województwa o 65%.

Tabela 6. Beneficjenci środowiskowej pomocy społeczne na 10 tys. ludności

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo wielkopolskie	635	573	514	463	430	389	b.d.
Brudzew	1266	1188	1213	894	934	613	b.d.
Dobra	883	811	785	773	677	547	b.d.
Goszczanów	894	784	694	613	670	551	b.d.
Kawęczyn	753	683	759	638	649	510	b.d.
Kościelec	977	803	649	562	502	409	b.d.
Malanów	1824	1745	1760	1687	1463	1314	b.d.
Przykona	924	1016	705	891	729	824	b.d.
Turek	714	607	621	422	410	387	b.d.
Władysławów	786	721	776	687	597	630	b.d.
Średnia dla gmin LGD	1002	928	884	796	736	642	b.d.

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W 2021 roku na terenie wszystkich gmin należących do LGD Turkowska Unia Rozwoju - T.U.R. zarejestrowanych było 4292 podmiotów gospodarki narodowej, o 1185 podmiotów więcej, niż w 2015, co oznacza wzrost tego wskaźnika o 38%. Najwięcej podmiotów zarejestrowano w gminie Turek – 1046, niemal trzy razy więcej, niż w gminie Goszczanów, gdzie zarejestrowano 367 podmiotów. Największy wzrost od roku 2015 nastąpił w gminach Malanów oraz Turek – o 51%. Najwolniej podmiotów przybywa w gminie Dobra, w ciągu ostatnich 6 lat liczba przedsiębiorstw wzrosła tam o 17%.

Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo wielkopolskie	409865	414798	422094	429658	446215	461225	477444
Brudzew	309	314	327	363	391	420	441
Dobra	378	374	384	387	413	422	446
Goszczanów	281	296	304	314	317	349	367
Kawęczyn	309	324	328	328	344	366	392
Kościelec	474	510	530	544	561	589	617

Malanów	394	415	433	478	526	579	597
Przykona	271	276	280	305	346	367	386
Turek	691	745	783	885	953	996	1046
Średnia dla gmin LGD	388	406	421	450	481	511	536

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wrasta także także liczba podmiotów nowo zarejestrowanych przez osoby w wieku produkcyjnym. Teren LGD zamieszkuje w sumie 19503 mężczyzn oraz 16540 kobiet w wieku produkcyjnym. Średnio 132 osoby na 10 tysięcy osób w wieku produkcyjnym zarejestrowało w 2021 roku nowy podmiot w urzędzie gminy. To o 30% podmiotów więcej, niż zostało założonych w roku 2015. Najbardziej przedsiębiorczy są mieszkańcy gminy Malanów, w 2021 założono tam 160 nowych przedsiębiorstw na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym. To jednak mniej niż wartość ta wynosi dla całego województwa wielkopolskiego.

Tabela 8. Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo wielkopolskie	164	156	163	183	176	155	171
Burdzew	94	95	95	169	139	130	125
Dobra	92	90	103	118	132	83	128
Goszczanów	86	81	120	99	70	154	115
Kawęczyn	86	105	112	106	123	134	126
Kościelec	106	117	125	114	108	110	113
Malanów	111	125	124	193	186	169	160
Przykona	89	86	115	154	181	139	153
Turek	114	139	148	229	168	135	136
Władysławów	134	119	168	193	130	160	134
Średnia dla gmin LGD	101	106	123	152	137	134	132

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Dynamika funkcjonowania fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych to ważny wskaźnik przy opisie zaangażowania mieszkańców w życie gminy oraz chęci poprawy warunków życia najbardziej potrzebujących. Średnio w każdej z gmin działa 31 takich organizacji na 10 tysięcy mieszkańców. Liczba ta, choć niewiele niższa, niż średnia dla całego województwa, od roku 2019 nie zmieniła się. W większości gmin od roku 2015 fundacji, stowarzyszeń i organizacji jednak przybyło. W tym czasie ubyło ich jedynie w gminie Przykona.

Tabela 9. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo wielkopolskie	36	38	40	39	40	41	42
Burdzew	29	32	32	32	35	35	36

Dobra	37	40	40	39	47	49	52
Goszczanów	34	34	36	36	37	37	37
Kawęczyn	38	40	44	44	44	44	43
Kościelec	52	54	56	56	57	55	55
Malanów	34	35	35	38	39	40	38
Przykona	34	31	31	31	31	30	30
Turek	32	31	32	34	33	33	35
Władysławów	31	31	33	33	33	33	31
Średnia dla gmin LGD	35	36	37	38	39	39	39

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na terenie gmin należących do LGD Turkowska Unia Rozwoju - T.U.R. w 2021 działało w sumie 13 bibliotek i ich filii. To o 4 biblioteki mniej, niż w roku 2015. W czterech z dziewięciu gmin działają dwie biblioteki, w pozostałych funkcjonuje po jednej placówce. Obecnie w każdej z gmin mieszka średnio 79 czytelników bibliotek publicznych na 1000 ludności. W roku 2015 osób korzystających z bibliotek było 113 na 1000 ludności, co oznacza spadek o 31%. Najwięcej czytelników zamieszkuje gminę Malanów, natomiast najmniej gminę Turek.

Tabela 10. Biblioteki i ich filie

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo wielkopolskie	689	681	676	674	664	660	652
Brudzew	2	1	1	1	1	1	1
Dobra	1	1	1	1	1	1	1
Goszczanów	4	4	1	1	1	1	1
Kawęczyn	2	2	2	2	2	2	2
Kościelec	2	2	2	2	2	2	2
Malanów	2	2	2	2	2	2	2
Przykona	2	2	2	2	2	2	2
Turek	1	1	1	1	1	1	1
Władysławów	1	1	1	1	1	1	1
Średnia dla gmin LGD	1,8	1,7	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Liczba osób bezrobotnych, tak jak w całym kraju, w gminach należących do LGD spada. W roku 2021 teren wszystkich gmin zamieszkiwało w sumie 707 osób bez pracy, w tym 273 mężczyzn i 434 kobiet. Najwięcej bezrobotnych zamieszkuje gminę Brudzew: 123 osoby, najmniej natomiast gminę Przykona: 67 osób. Dynamika spadku w gminach jest nieco wyższa, niż zmiany liczby bezrobotnych dokonujące się w całym województwie wielkopolskim. Średnio w każdej z gmin ubyło o 54% bezrobotnych, gdy w województwie ubyło ich średnio o 47%. Największy spadek między 2015 a 2021 rokiem obserwujemy w gminie Kościelec, aż o 75%.

Tabela 11. Bezrobotni zarejestrowani ogółem

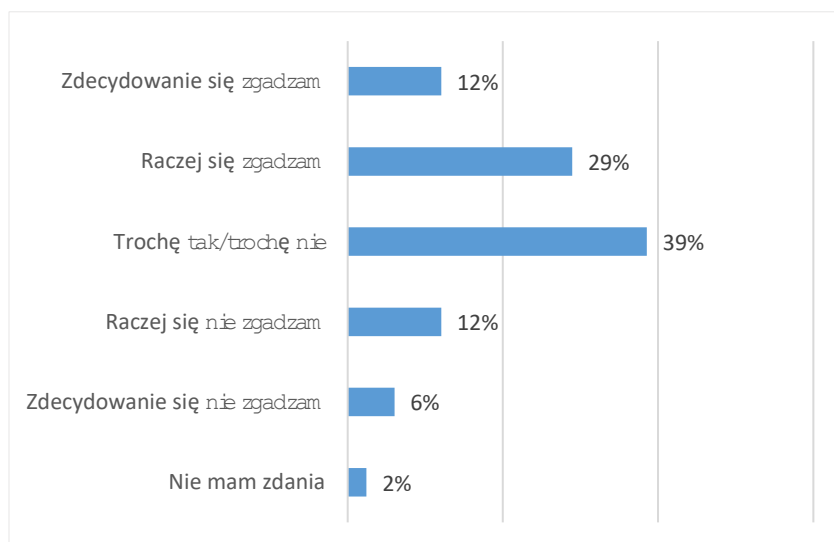
Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo wielkopolskie	93311	77697	58857	50867	46313	60958	49850
Brudzew	197	133	124	114	106	142	123
Dobra	178	126	114	110	74	111	74
Goszczanów	224	169	133	123	136	131	106
Kawęczyn	128	116	78	89	70	90	69
Kościelec	306	260	154	102	94	137	78
Malanów	145	138	100	109	75	91	74
Przykona	128	82	61	76	64	87	67
Turek	221	166	152	143	140	176	116
Średnia dla gmin LGD	190,875	148,75	114,5	108,25	94,875	120,625	88,375

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

5.2. Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju

Mieszkańcy gmin należących do LGD „Turkowska Unia Rozwoju T.U.R.” podzieleni są w kwestii oceny życia w gminie. Ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia” zgadza się 41% badanych. Przeciwnego zdania jest 18% mieszkańców, natomiast 39% twierdzi, że nie może realizować wszystkich swoich podstawowych potrzeb w zamieszkiwanej gminie.

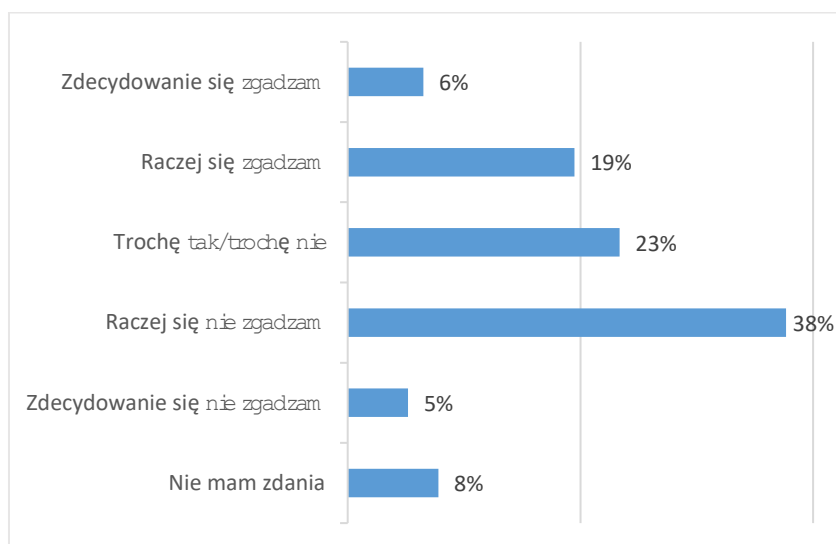
Wykres 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?

Źródło: badania własne

Niestety największą grupę badanych stanowią mieszkańcy twierdzący, że w ostatnich latach warunki do życia w gminach w żaden sposób się nie poprawiły, myśli tak 43% ankietowanych. O tym, że w ostatnich latach doszło do pozytywnych zmian przekonany jest co czwarty badany (25%). „Trochę tak, trochę nie” to odpowiedź, którą udzieliło 23% mieszkańców, 8% nie ma zdania w tej kwestii.

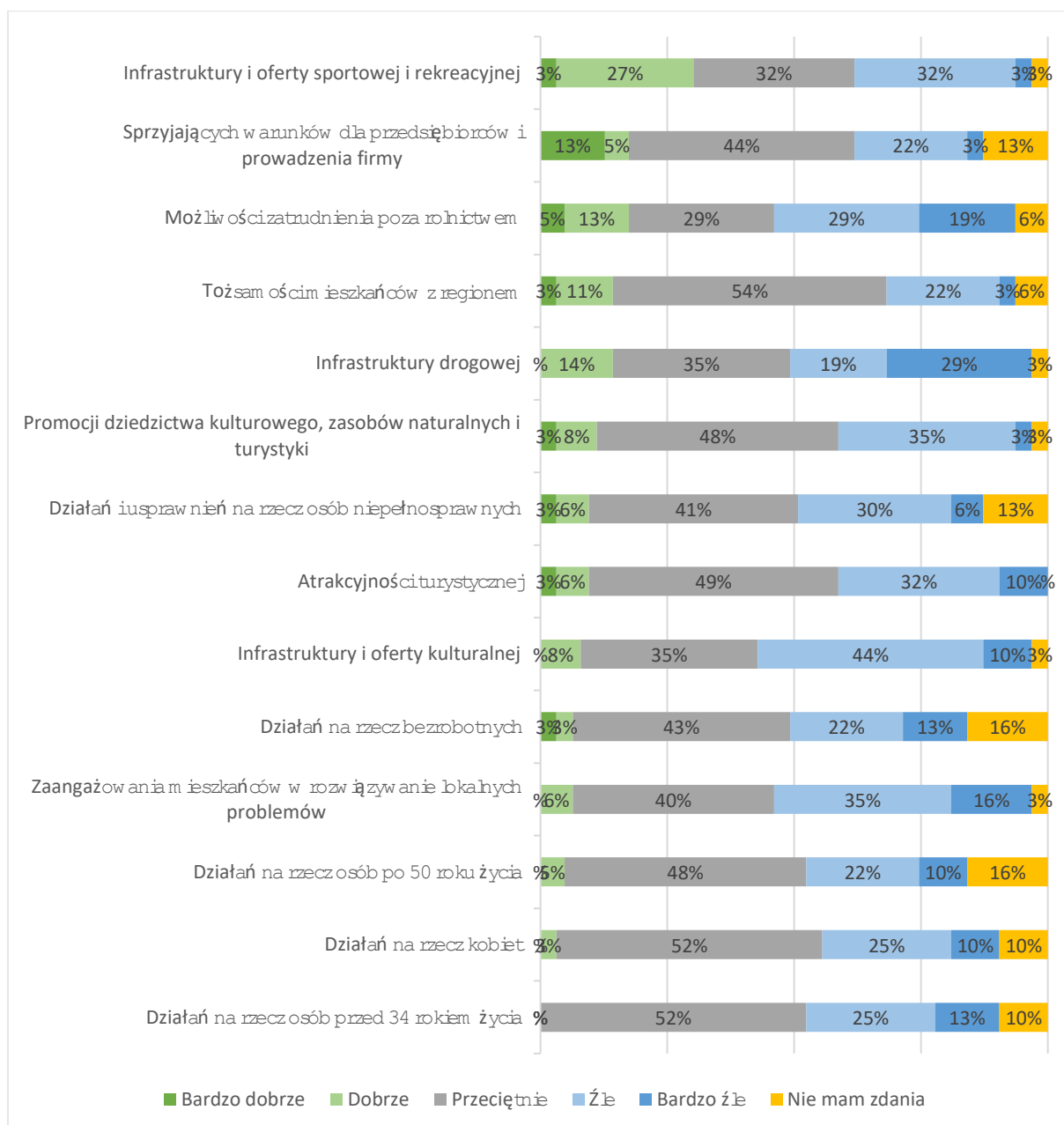
Wykres 3. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?

Źródło: badania własne

Mieszkańcy mieli także możliwość oceny funkcjonowania swojej gminy w poszczególnych wymiarach. Stosunkowo najwięcej pozytywnych głosów odnotowano w tematach związanych z infrastrukturą i ofertą sportową i rekreacyjną (30% pozytywnych odpowiedzi). W większości poruszanych przez ankietę tematów przeważały opinie „przeciętne”, najwięcej w kwestii tożsamości mieszkańców z regionem (54% przeciętnych odpowiedzi) oraz atrakcyjności turystycznej regionu (49% przeciętnych odpowiedzi). Najwięcej negatywnych ocen odnotowano w obszarze infrastruktury i oferty kulturalnej (54% negatywnych odpowiedzi) i zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów (51% negatywnych odpowiedzi). W ocenie działań na rzecz osób przez 34 rokiem życia nie zanotowano ani jednej pozytywnej odpowiedzi. Infrastruktura drogowa to natomiast obszar, który 29% mieszkańców ocenia „bardzo źle”.

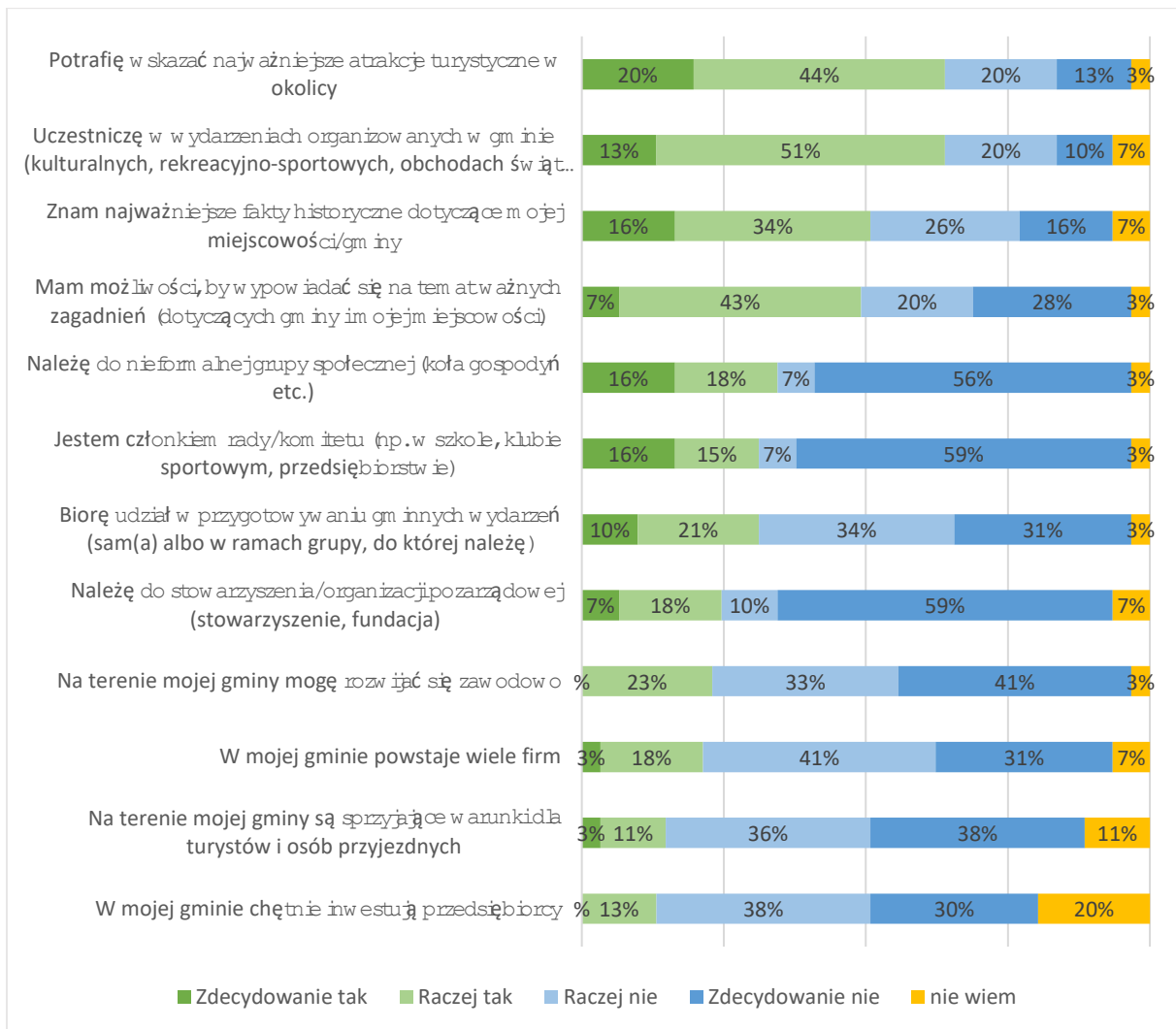
Wykres 4. Ocena gminy na wymiarach

Źródło: badania własne

Większość badanych mieszkańców (64%) potrafi wskazać najważniejsze atrakcje turystyczne w swojej okolicy, a także uczestniczy w wydarzeniach organizowanych w gminie (64%). Połowa ankieterowanych osób zna najważniejsze fakty historyczne dotyczące swojej gminy oraz ma możliwość wypowiadać się na temat ważnych zagadnień dotyczących gminy. Jedna trzecia badanych deklaruje swoją przynależność do nieformalnych grup społecznych oraz rad i komitetów. Większość ankieterowanych mieszkańców negatywnie ocenia warunki dla turystów i osób przyjezdnych, a także warunki dla inwestycji przedsiębiorczych.

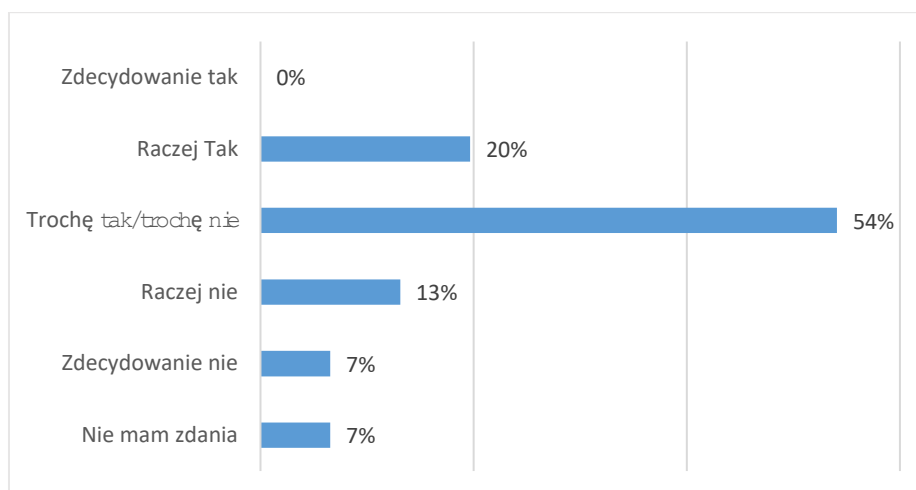
Wykres 5. Opinie na temat zaangażowania w funkcjonowania gminy

Źródło: badania własne

Jak wynika z powyższych wykresów, mieszkańcy nie mają wspólnego zdania, co do oceny warunków życia w gminie. Jedna piąta uważa, że warunki te są satysfakcjonujące, kolejne 20% niezadowolonych jest z życia w gminie. Ponad połowa (54%) „trochę jest, trochę nie jest” zadowolona. Nie ma zdania 7% badanych.

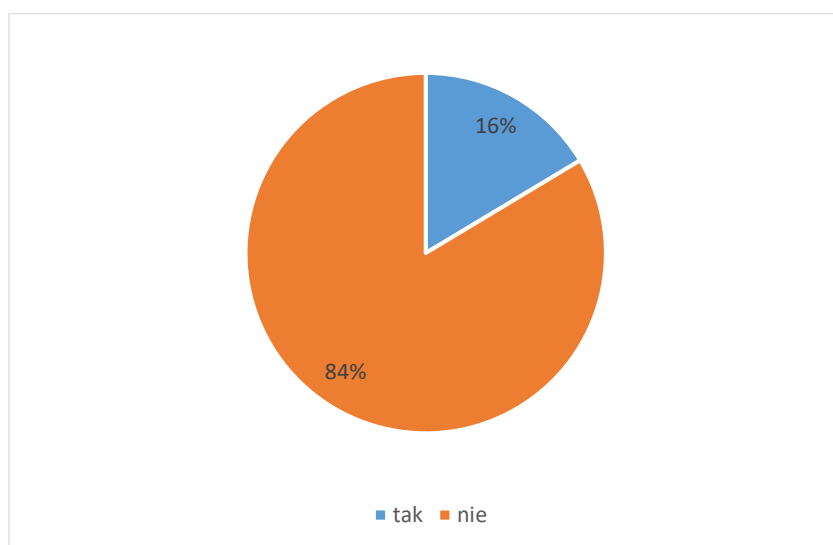
Wykres 6. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

Źródło: badania własne

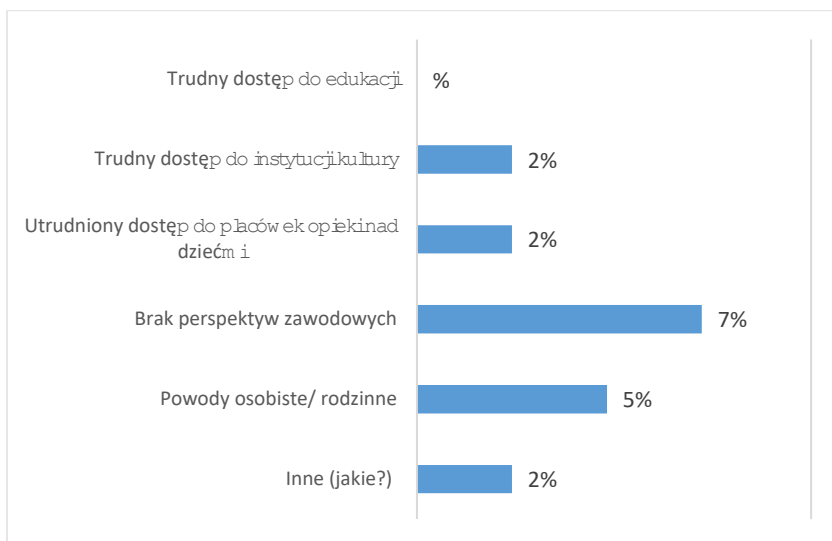
Mimo stosunkowo wielu negatywnych opinii dotyczących gminy, jedynie 16% badanych rozważa zmianę miejsca zamieszkania. Do głównych powodów tej decyzji zaliczyć należy brak perspektyw zawodowych, a także powody osobiste.

Wykres 7. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Źródło: badania własne

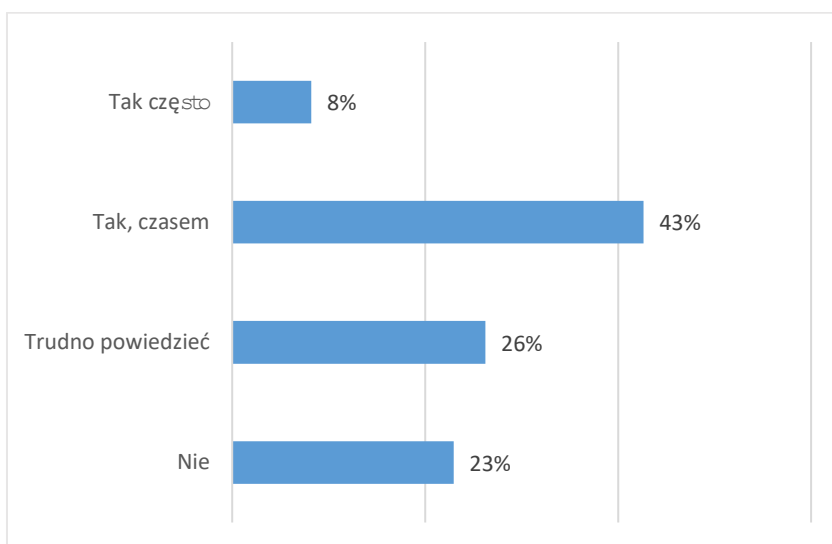
Wykres 8. Powody zmiany miejsca zamieszkania

Źródło: badania własne

Nieznaczną większość badanych mieszkańców korzystała z infrastruktury finansowanej ze środków unijnych (51%). Jedna czwarta (26%) nie potrafi stwierdzić, czy z takich obiektów korzystała, a kolejne 23% badanych twierdzi, że począwszy od 2016 nie korzystało z infrastruktury finansowanej przez Unię Europejską.

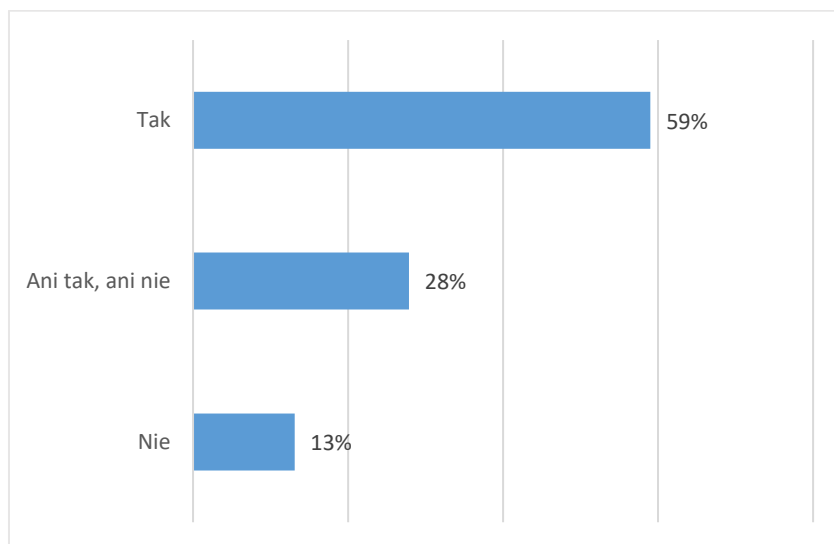
Wykres 9. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?

Źródło: badania własne

Według 59% badanych projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców. O popularności obiektów nie jest przekonanych 28% ankietowanych, a 13% twierdzi, że projekty te nie cieszą się zainteresowaniem mieszkańców.

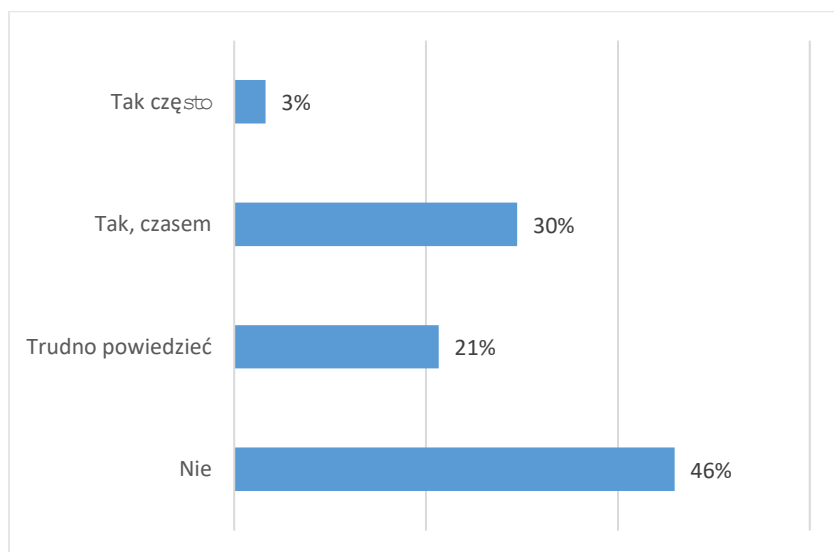
Wykres 10. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Źródło: badania własne

Największa grupa mieszkańców (46%) nie korzystała ze szkoleń, spotkań, czy festynów finansowanych ze środków unijnych. Swój udział w tego typu wydarzeniach zadeklarowała jedna trzecia ankietowanych, natomiast 21% nie potrafi stwierdzić, czy od 2016 z takich projektów korzystała.

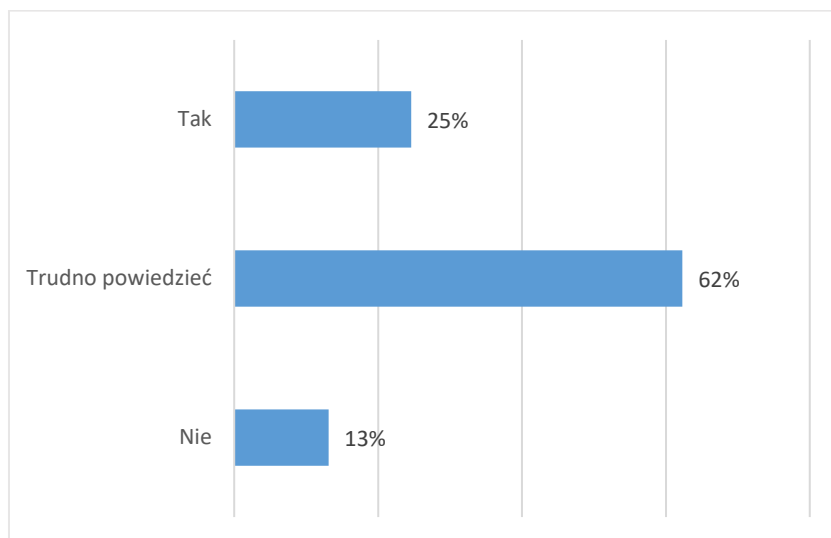
Wykres 11. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?

Źródło: badania własne

Jedna czwarta ankietowanych twierdzi, że opisane powyżej projekty cieszą się zainteresowaniem. Ponad połowa nie potrafi stwierdzić, czy w wydarzeniach tych bierze udział wiele osób, a 13% uważa, że szkolenia spotkania i festyny nie cieszą się popularnością wśród mieszkańców.

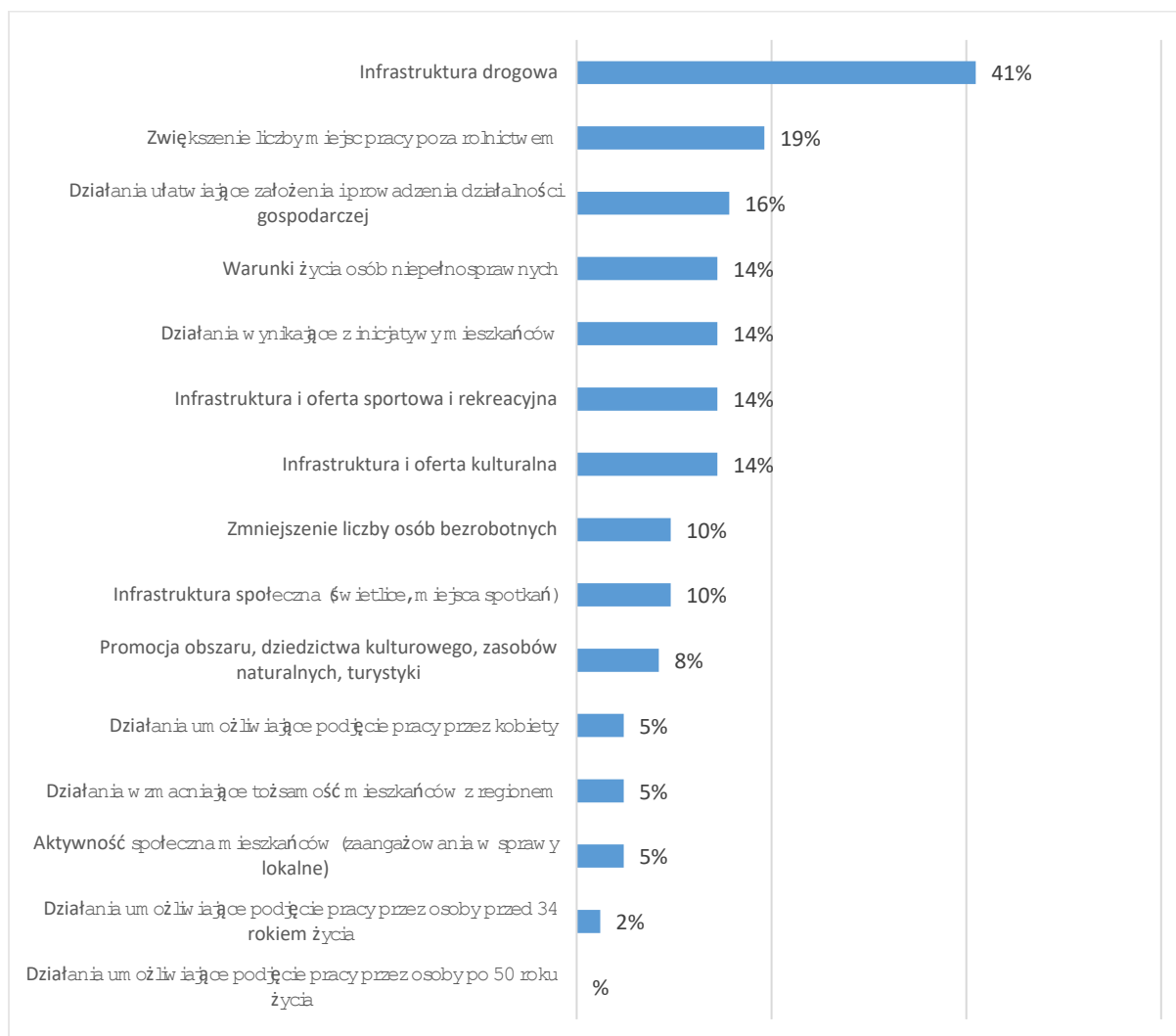
Wykres 11. Czy Pan/i zdaniem szkolenia, spotkania, festyny cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Źródło: badania własne

Ankietowani mieszkańcy mieli także możliwość hipotetycznego rozdystrybuowania środków finansowych z budżetu gminy. Największa ilość głosów padła na dofinansowanie infrastruktury drogowej (41% głosów). Dodatkowe środki mieszkańcy przeznaczyliby także na zwiększenie liczby miejsc poza rolnictwem (19% głosów) oraz na działania ułatwiające założenie i prowadzenie działalności gospodarczej (16%). Tyle samo, po 14% głosów padło na poprawę warunków życia osób niepełnosprawnych, działania wynikające z inicjatywy mieszkańców, a także poprawę infrastruktury sportowej i kulturalnej. Na końcu finansowych potrzeb znalazły się działania umożliwiające podjęcie pracy przez osoby przed 34 rokiem życia (2% głosów).

Wykres 12. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?

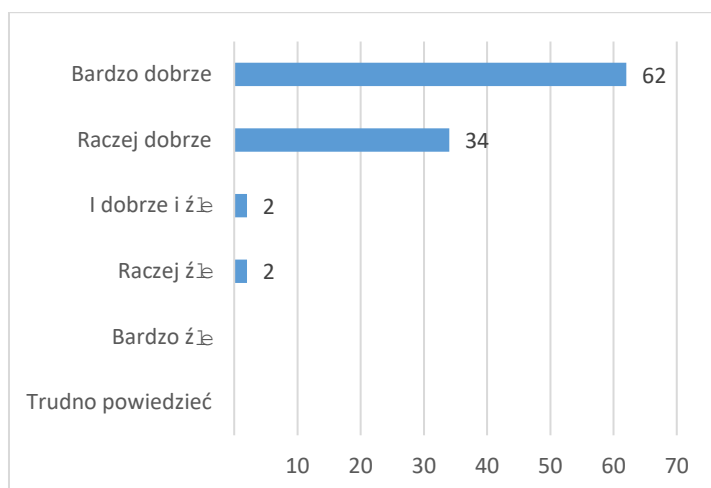
Źródło: badania własne

5.3. Funkcjonowanie LGD

Ocena pracy biura

Ocena funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania Turkowska Unia Rozwoju - T.U.R. wypadła bardzo pozytywnie. W sumie 96% badanych ocenia działanie LGD dobrze, z czego 62% ocenia ją „bardzo dobrze”. Jedynie 2% ocen to odpowiedź „raczej źle”, a kolejne 2% to odpowiedzi „i dobrze i źle”.

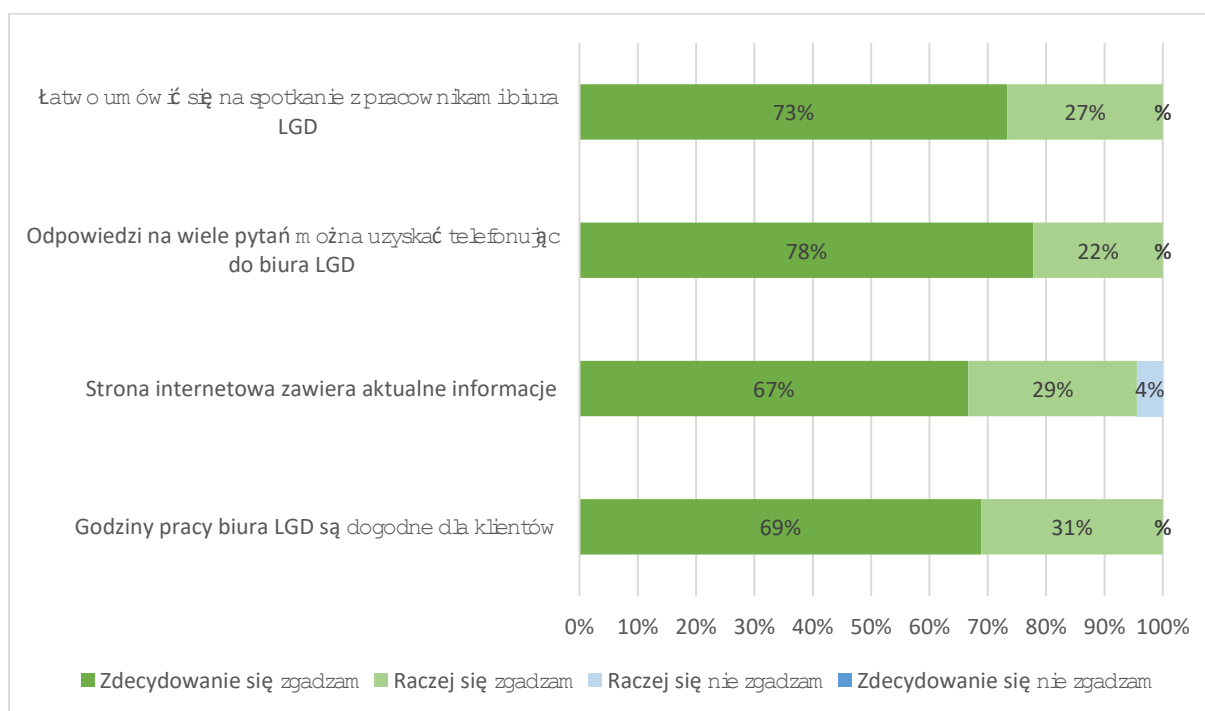
Wykres 13. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania?

Źródło: badania własne

Mieszkańcy bardzo dobrze oceniają łatwość organizacji spotkania z pracownikami biura LGD, produktywność rozmów telefonicznych, czy godziny pracy biura. Pojedyncze negatywne opinie pojawiły się w kwestii aktualności strony internetowej.

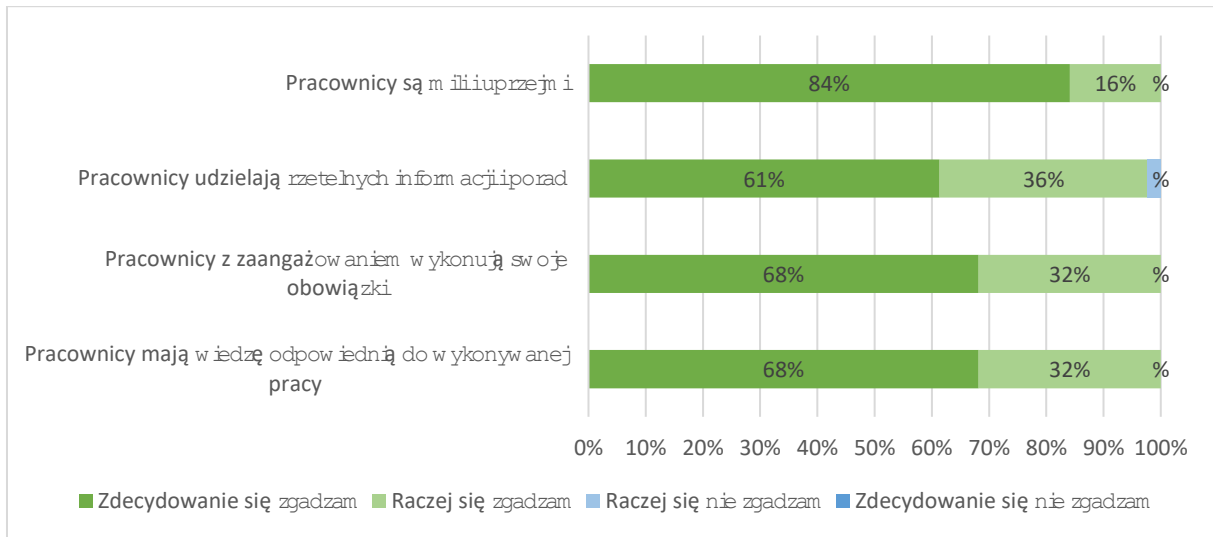
Wykres 14. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD

Źródło: badania własne

Wszyscy przebadani mieszkańcy uważają, że pracownicy Biura LGD są uprzejmi, udzielają rzetelnych informacji, z zaangażowaniem wykonują swoje obowiązki, a także mają wiedzę odpowiednią do wykonywanej pracy.

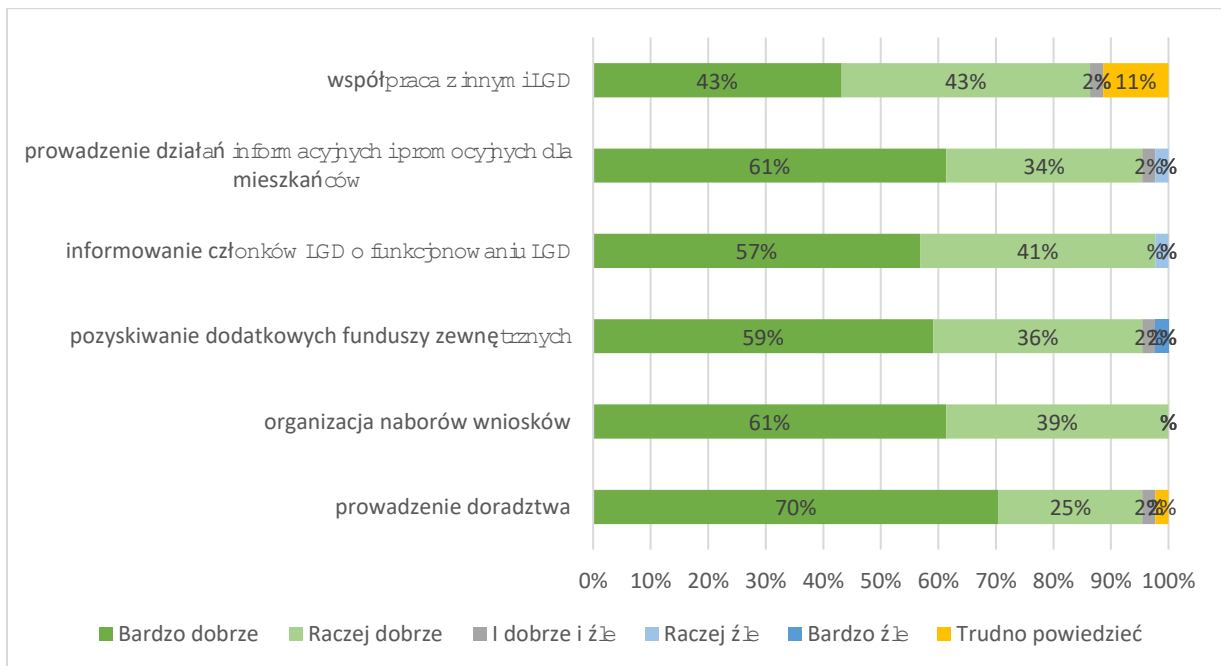
Wykres 15. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD

Źródło: badania własne

Aż 95% ankietowanych pozytywnie ocenia prowadzenie doradztwa przez Biuro LGD, z czego 70% ocenia je bardzo dobrze. Większość pozytywnych ocen dotyczy także kwestii związanych z organizacją naborów wniosków oraz informowaniem członków LGD o funkcjonowaniu LGD. Stosunkowo najwięcej odpowiedzi „trudno powiedzieć” pojawiło się w kwestii oceny współpracy z innymi LGD, co dziesiąty zapytany nie potrafił jej ocenić. Pojedyncze negatywne odpowiedzi zanotowano w temacie pozyskiwania dodatkowych funduszy zewnętrznych.

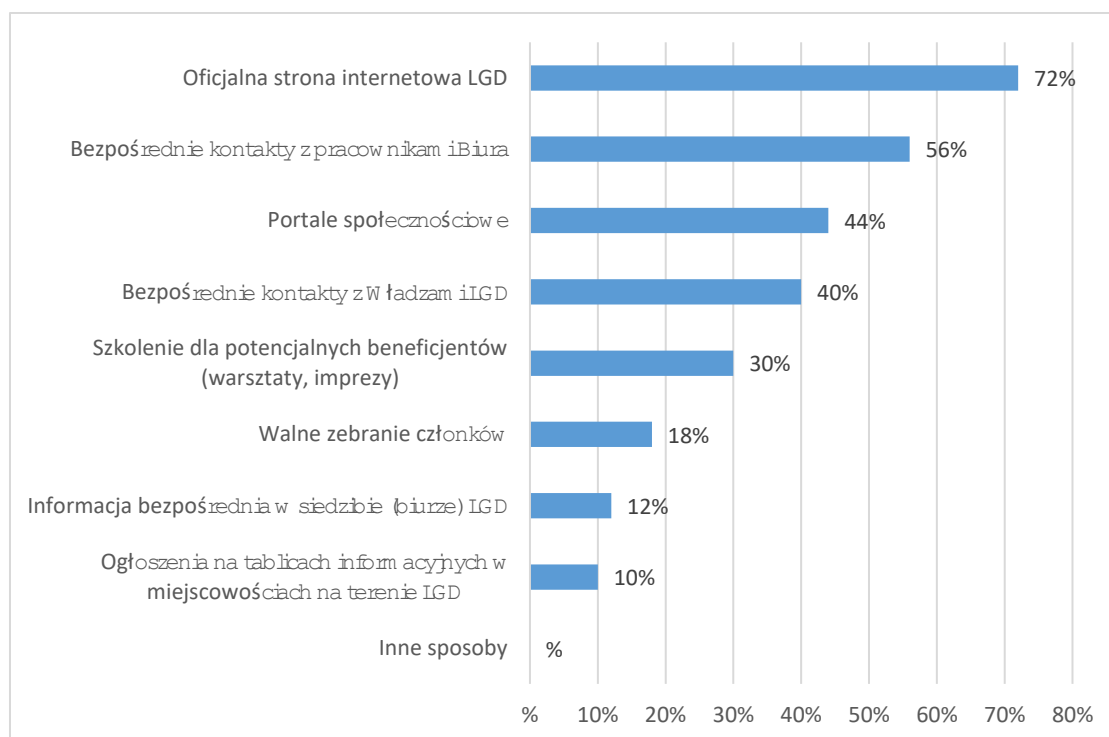
Wykres 16. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach

Źródło: badania własne

Mieszkańcy zapytani zostali również o źródła informacji na temat funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania. Najwięcej, bo aż 72% osób zgłosiło na oficjalną stronę internetową LGD. Kolejnym podstawowym źródłem wiedzy na temat działań LGD są bezpośrednie kontakty z pracownika Biura (56%) oraz portale społecznościowe (44%). Ważnym źródłem są także bezpośrednie kontakty z Władzami LGD (40%) oraz szkolenia dla potencjalnych beneficjentów (30%). Mniej osób korzysta z informacji udzielanych bezpośrednio w siedzibie LGD (12%) oraz ogłoszeń na tablicach informacyjnych (12%).

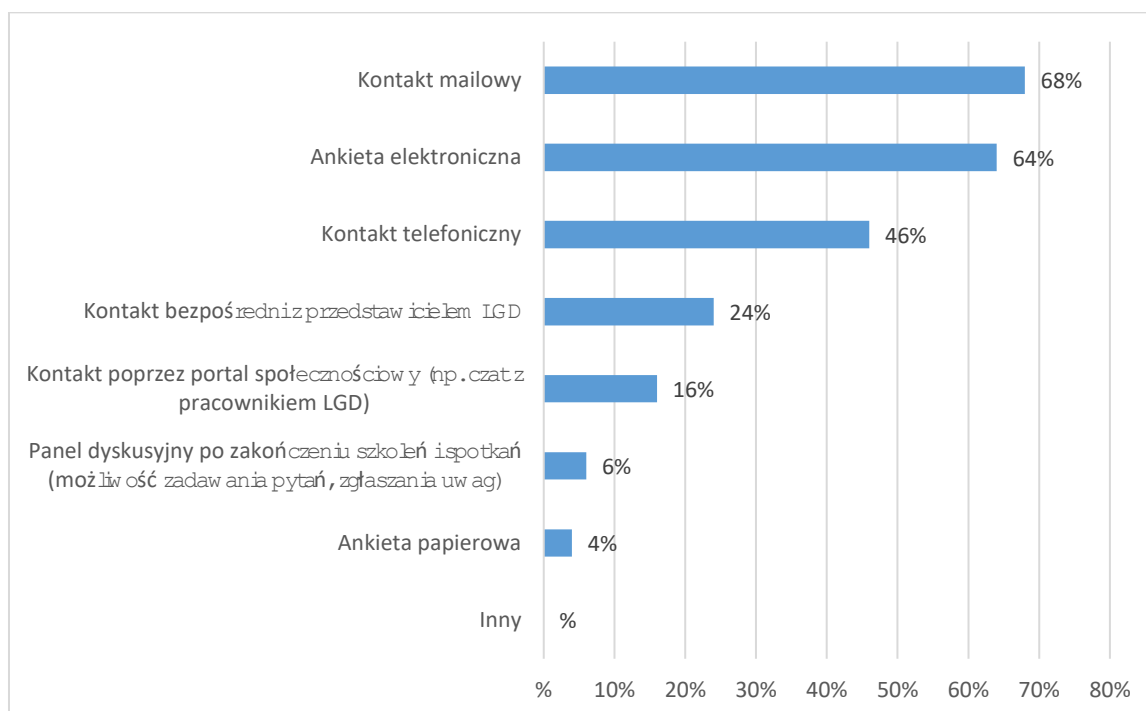
Wykres 17. *Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?*

Źródło: badania własne

Jeśli chodzi natomiast o preferowany sposób przekazywania informacji zwrotnej, interesanci Biura LGD wybierają kontakt mailowy (68% głosów), ankietę elektroniczną (64%) oraz kontakt telefoniczny (46%). Informacje przekazywaliby chętnie także bezpośrednio przedstawicielom LGD (24%). Rzadziej padały odpowiedzi związane z przekazywaniem informacji na panelach dyskusyjnych (6%), czy przez ankietę papierową (4%).

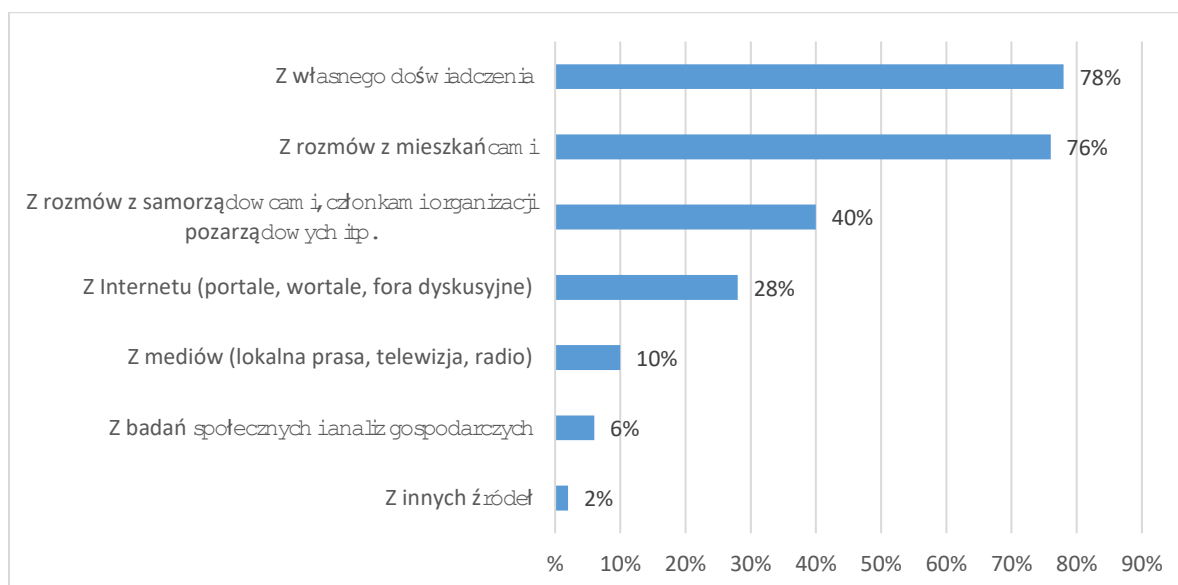
Wykres 18. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?

Źródło: badania własne

Potencjalni grantobiorcy czerpią informacje o potrzebach mieszkańców głównie z własnego doświadczenia (78%) oraz z rozmów z mieszkańcami (76%). Źródłem informacji o potrzebach dla 40% ankietowanych są rozmowy z samorządowcami. Z internetu w tej kwestii korzysta 28% mieszkańców, z mediów korzysta co dziesiąty badany. Jedynie 6% w celu pozyskania informacji zapoznaje się z aktualnymi badaniami społecznymi i analizami gospodarczymi.

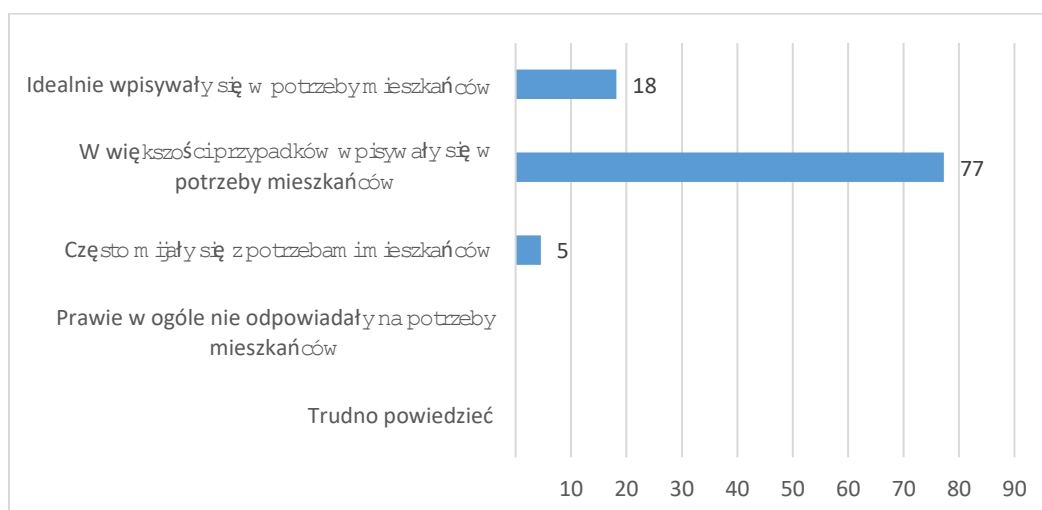
Wykres 19. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców?

Źródło: badania własne

„Nabory wniosków ogłaszane przez LGD w większości przypadków odpowiadały na potrzeby mieszkańców” – tak uważa 77% badanych. O tym, że nabory idealnie wpisywały się w te potrzeby przeświadczonych jest 18% ankietowanych, natomiast 5% twierdzi, że nabory te często mijały się ze wspomnianymi oczekiwaniami.

Wykres 20. Czy nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców?

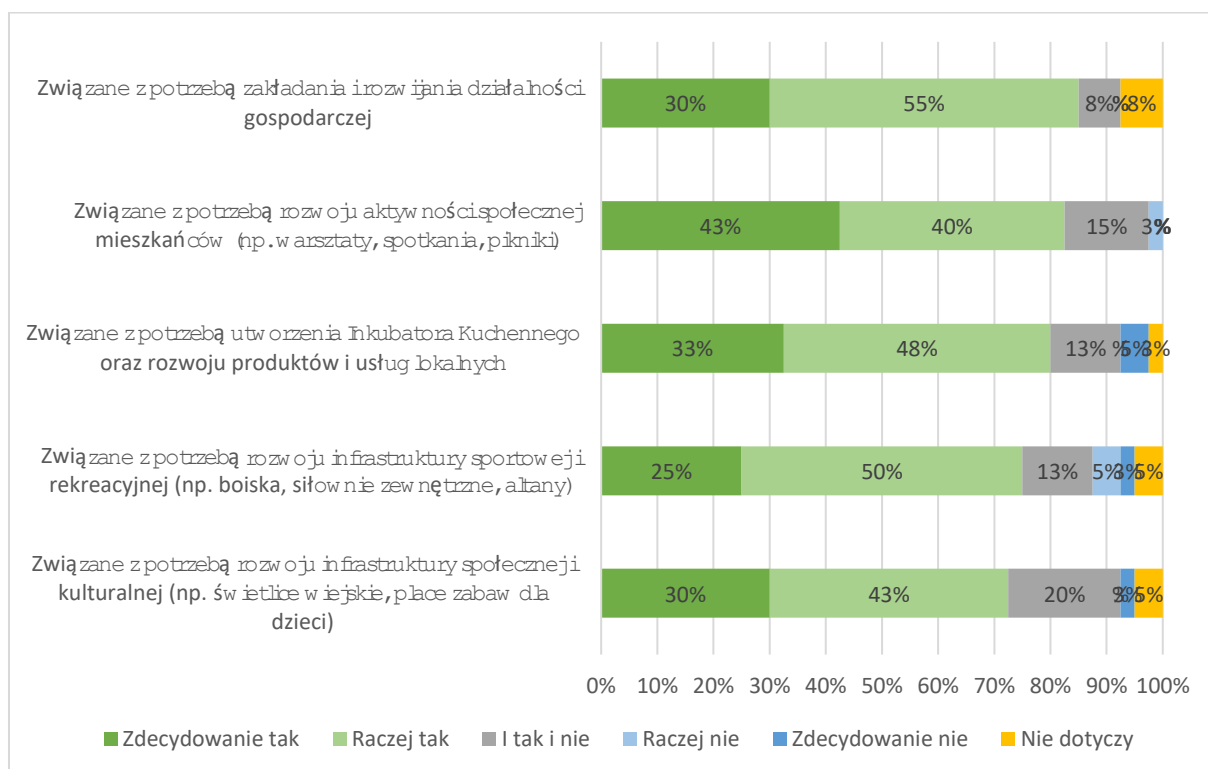

Źródło: badania własne

Według ankietowanych mieszkańców nabory wniosków pomogły w rozwiązaniu problemów społecznych związanych z potrzebą zakładania i rozwijania działalności gospodarczej (85%

pozytywnych głosów) a także związanych z potrzebą rozwoju aktywności społecznej mieszkańców (83%). Najwięcej neutralnych odpowiedzi zarejestrowano w ocenie produktywności naborów w kwestii rozwoju infrastruktury społecznej i kulturalnej. Stosunkowo najwięcej negatywnych opinii odnotowano w temacie wpływu naborów wniosków na rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.

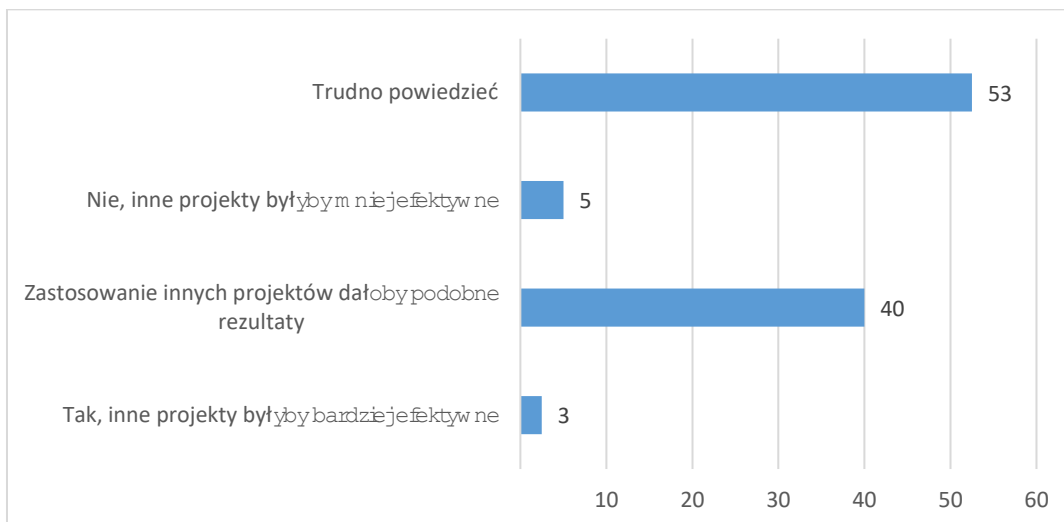
Wykres 21. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych związanych z:

Źródło: badania własne

Mieszkańcy w większości (52%) nie potrafią stwierdzić, czy za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty, 40% uważa, że zastosowanie innych projektów dałoby podobne efekty. Jedynie 5% twierdzi, że inne projekty byłyby mniej efektywne, a 3%, że bardziej.

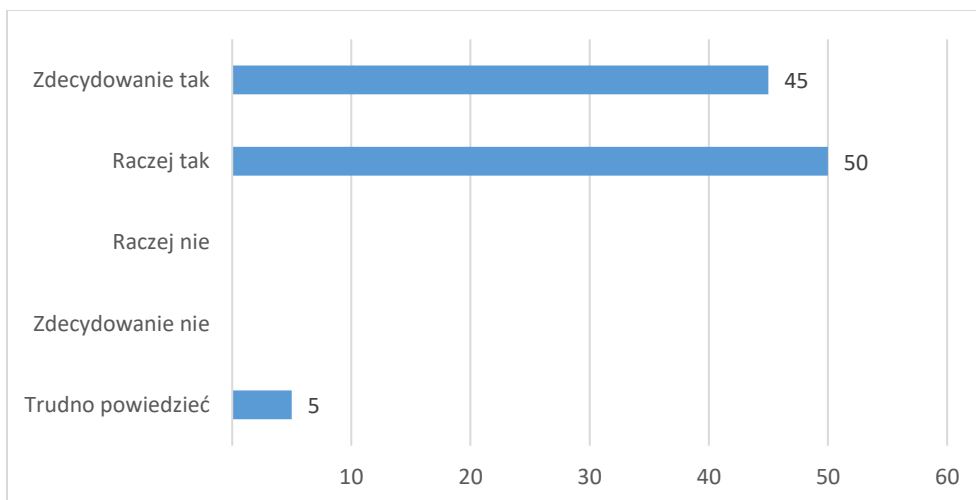
Wykres 22. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?

Źródło: badania własne

O tym, że środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie przeświadczonych jest 95% badanych, reszta nie potrafi wypowiedzieć się w tej kwestii.

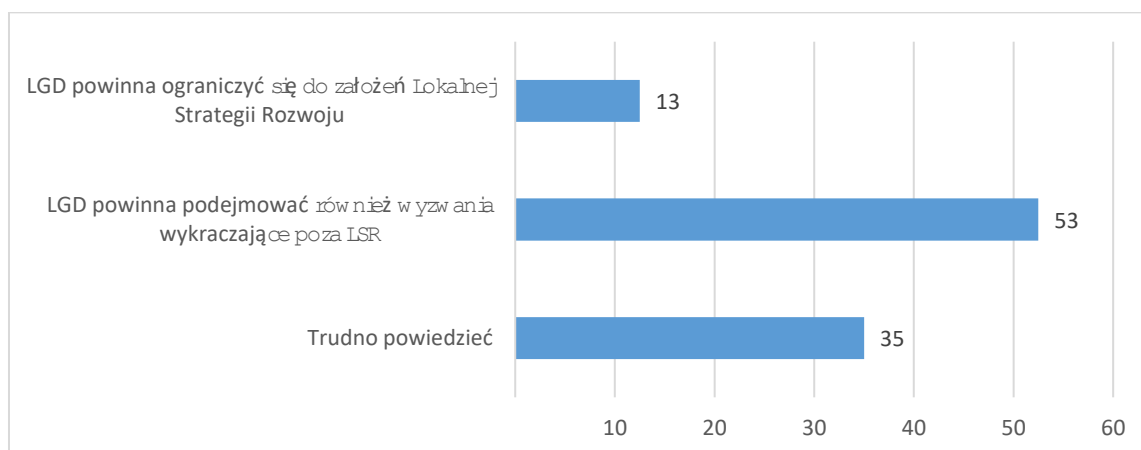
Wykres 23. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?

Źródło: badania własne

Według 53% badanych LGD powinna podejmować działania wykraczające poza LSR, a 13% twierdzi, że Lokalna Grupa Działania powinna ograniczyć się do założeń Lokalnej Strategii Rozwoju. Aż 35% trudno jest odpowiedzieć na poniższe pytanie.

Wykres 24. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?

Źródło: badania własne

Doradztwo biura LGD

Lokalna Grupa Działania świadczy bezpłatne doradztwo dla potencjalnych wnioskodawców. Nabory poprzedzone są szkoleniami i spotkaniami informacyjnymi, a osoby zachęcane do wnioskowania pojawiają się w biurze, by uzyskać dodatkowe informacje. Doradztwo jest jednym z najważniejszych sposobów podnoszenia jakości wniosków. Nawet osoby z doświadczeniem w pisaniu wniosków często nie znają specyfiki PROW. Mimo, że LGD nie stosuje dodatkowych punktów za doradztwo w ramach lokalnych kryteriów wyboru to liczby udzielonych konsultacji pokazują jak dużym zainteresowaniem cieszy się to wsparcie ze strony biura. Od początku realizacji strategii pracownicy biura udzielili łącznie 321 konsultacji. Prawie dwie trzecie osób i instytucji, które skorzystały z doradztwa złożyło wniosek, a prawie jedna trzecia podpisała umowę. Te wskaźniki pokazują jak skuteczne jest doradztwo świadczone przez LGD.

Tabela 12. Doradztwo w liczbach

Rodzaj	jednostka miary	wartość
Doradztwo ogółem	Sztuka	321
Osoby fizyczne	Sztuka	179
Instytucje	Sztuka	177
Liczba podmiotów, które złożyły wniosek o przyznanie pomocy	Sztuka	194
Liczba podmiotów, które zawarły umowę o przyznaniu pomocy	Sztuka	97

Źródło: dane LGD

Plan komunikacji i plan szkoleń

Lokalna Grupa Działania prowadzi bardzo rozbudowany plan komunikacji. Głównym celem tego planu to zapewnienie stałego i systematycznego komunikowania się ze społecznością lokalną. Zakres komunikacji dotyczy zarówno samej LSR, grup defaworyzowanych czy zasad udzielania wsparcia, ale również promocji i popularyzacji działań LGD. W miarę postępu prac nad wdrażaniem strategii wprowadzono również działania mające na celu pobudzenie i odświeżenie zainteresowania Strategią wśród mieszkańców. Aby uświadomić sobie jak znaczący wysiłek związany jest z realizacją planu komunikacji wystarczy sprawdzić, ile poszczególnych działań, zapisanych w formule wskaźników realizowanych było w LGD.

Tabela 13. Realizacja i efekty działań komunikacyjnych

Lp.	Nazwa wskaźnika	Wartość wskaźnika
1.	Liczba spotkań gminnych / dyżurów na terenie gmin członkowskich	45
2.	Liczba powołanych koordynatorów	9
3.	Liczba przeprowadzonych badań w tym zewnętrznych dot. monitorowania i ewaluacji	9
4.	Liczba spotkań dot. grup defaworyzowanych i wykluczonych	3
5.	Liczba artykułów/ogłoszeń w mediach dot. działalności LGD i możliwości uzyskania wsparcia w ramach LSR	15
6.	Liczba ogłoszeń zamieszczonych na stronie LGD	29
7.	Liczba ogłoszeń w LGD i instytucjach publicznych z terenu LGD TUR dot. działalności LGD i możliwości uzyskania wsparcia w ramach LSR	97
8.	Liczba wydanych biuletynów LGD	10
9.	Liczba portali społecznościowych na których ukazują się informacje o wydarzeniach służących realizacji LSR	1
10.	Liczba wydanych publikacji	1
11.	Liczba materiałów filmowych	1
12.	Liczba spotkań konsultacyjnych dla potencjalnych grantobiorców	11
13.	Liczba spotkań refleksyjnych	6

14.	Liczba seminariów informacyjnych/szkoleń	18
15.	Liczba sprawozdań z działań informacyjnych	7
16.	Liczba spotkań z koordynatorami gminnymi	8
17.	Materiały promocyjne	5
18.	Noc Kupały	5
19.	Kiermasz – promowanie zawodów rękodzielniczych	5
20.	Aktualizacja elektronicznej wersji Podręcznika beneficjenta	1

Źródło: dane LGD

Szkolenia przeprowadzone w ramach planu komunikacji nakierowane są na podniesienie wiedzy mieszkańców i potencjalnych beneficjentów. Plan szkoleń pracowników i członków Rady skierowany jest na podniesienie kompetencji wewnątrz organizacji. Zakres tych szkoleń obejmuje działania obowiązkowe wynikające z przepisów prawa, kwestie związane z wdrażaniem strategii, organizacją pracy biura oraz kompetencjami merytorycznymi członków Rady LGD. Część szkoleń ukierunkowana była na rozwój kompetencji społecznych i osobistych personelu. Poniżej znajduje się lista szkoleń wewnętrznych LGD.

Tabela 14. Plan szkoleń pracowników i członków Rady LGD

L.p.	TEMATYKA SZKOLENIA
1.	Procedury i kryteria wyboru operacji (wraz ze zmianami)
2.	Zasady opracowania BP (EPO) (Analiza danych zawartych w ekonomicznym planie operacji)
3.	Komunikacja interpersonalna
4.	Animowanie lokalnej społeczności (Animator Rozwoju Lokalnego)
5.	Zarządzanie czasem
6.	Plan komunikacji
7.	Wdrażanie LSR (w tym: wniosek o płatność, wniosek o pomoc)
8.	Ewaluacja i monitoring LGD/LSR (Metodologia badań i ewaluacji)
9.	Budowanie i promocja produktów lokalnych
10.	Źródła finansowania podmiotów ekonomii społecznej
11.	Tworzenie baz danych
12.	Excel w praktyce
13.	Ochrona danych osobowych (Administrator Bezpieczeństwa Informacji)
14.	Skuteczne narzędzia promocji w tym social media (Social media manager)
15.	Prowadzenie działalności gospodarczej – uwarunkowania prawne
16.	Uwarunkowania finansowo- prawne funkcjonowania NGO (Co każda organizacja wiedzieć powinna. O prawach i obowiązkach III sektora.)
17.	Fotografia produktowa
18.	ABC wolontariatu – współpraca z wolontariuszami
19.	Zarządzanie projektami (Manager projektów)

20.	Umowy w działalności NGO, sprawozdawczość
21.	Szkolenie z zakresu prowadzenia dokumentacji kadrowej (Umowy o pracę oraz akta osobowe od zatrudnienia do zwolnienia – po zmianach prawnych 2016/2017)
22.	Zarządzanie organizacją – aspekty formalno-prawne
23.	Szkolenia BHP
24.	Fotografia cyfrowa obróbka zdjęć
25.	Szkolenie komputerowe
26.	Szkolenie z zakresu promocji
27.	Szkolenie z zakresu RODO

Źródło: dane LGD

Funkcjonowanie organów – Zarząd, Rada, Walne Zebranie Członków

Stowarzyszenie LGD Turkowska Unia Rozwoju – T.U.R. liczy 106 członków (indywidualnych i instytucjonalnych, stan na podstawie strony www), w tym 20 członków pochodzi z sektora publicznego, 44 osób z sektora społecznego, 17 członków to przedsiębiorcy i 25 osób to mieszkańcy regionu.

W latach 2016 – 2021 Zarząd spotkał się 41 razy. Odbyło się 7 spotkań Walnego Zgromadzenia Członków (zmiany w lokalnych kryteriach wyboru, aktualizacja LSR). Dziewięciosobowa Rada LGD spotykała się 31 razy.

Tabela 15. Spotkania organów LGD

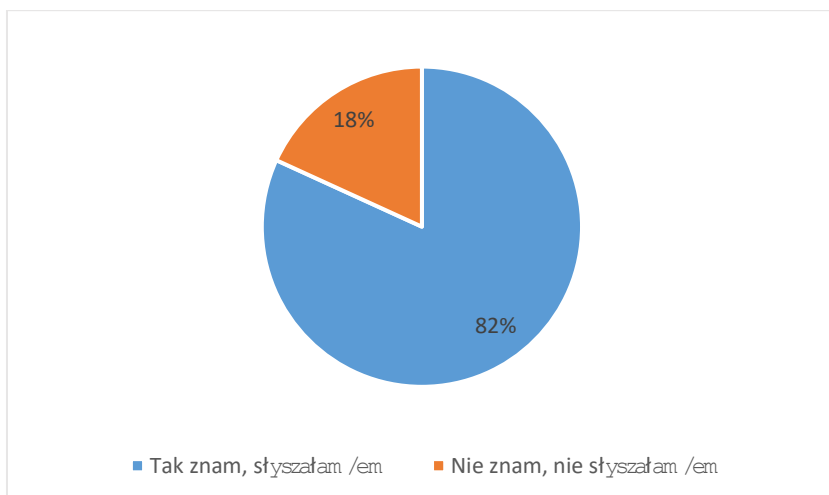
	Posiedzenia Zarządu LGD	Posiedzenia Rady LGD	WZC
2016	9	1	1
2017	8	14	1
2018	6	8	2
2019	6	3	1
2020	6	1	1
2021	6	4	1
suma	41	31	7

Źródło: dane LGD

Rozpoznawalność LGD

Zdecydowana większość ankietowanych zadeklarowała znajomość Lokalnej Grupy Działania Turkowska Unia Rozwoju – T.U.R. Jest to z pewnością efekt aktywności Stowarzyszenia na obszarze oraz bogatej oferty w ramach kolejnych naborów.

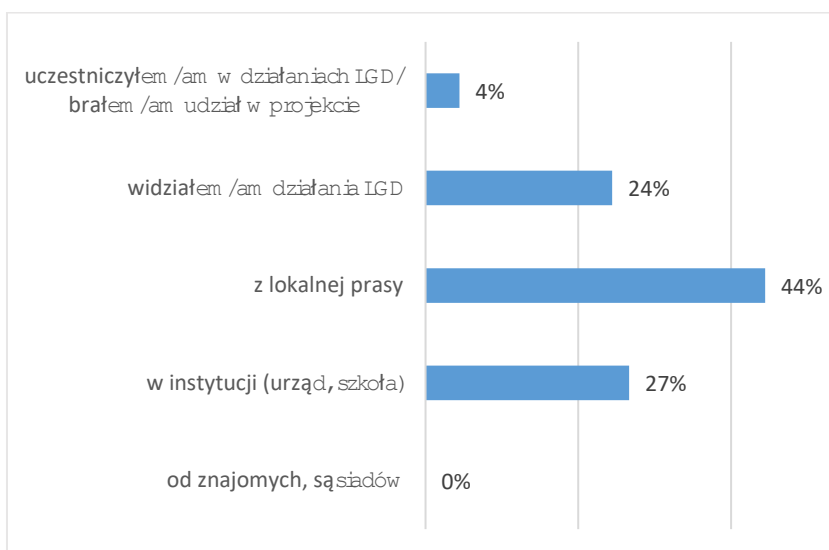
Wykres 25. Czy zna Pan/i Lokalną Grupę Działania Turkowska Unia Rozwoju – T.U.R.

Źródło: badania własne

Badani najczęściej wskazywali lokalną prasę jako źródło informacji o LGD. Znaczna część przyznała że wiedzę o działaniu LGD pozyskali z urzędów gmin i ze szkół. Szczególnie ważne jest to, że prawie co czwarty z mieszkańców, którzy zadeklarowali znajomość LGD powiązał tę wiedzę z obserwacji działań podejmowanych przez Stowarzyszenie.

Wykres 26. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?

Źródło: badania własne

Inne działania LGD

Lokalna Grupa Działania aktywnie uczestniczy w życiu społeczności lokalnej nie tylko poprzez finansowanie operacji składanych w ramach poszczególnych naborów. Prowadziła szereg inicjatyw, których przykłady opisano poniżej.

W 2021 roku przeprowadzono warsztaty teatralne pt. „Ot, pany się nudzą sami, to się pięknie bawiom z nami” Dramat S. Wyspiańskiego Wesele”, które poprowadzili aktorzy z Teatru im. W Bogusławskiego w Kaliszu. Aktywizacja artystyczna była skierowana do osób zamieszkujących obszar działania LGD, ze szczególnym uwzględnieniem młodych kobiet oraz seniorów. Dzięki projektowi zarówno młodzi jak i starsi włączyli się w życie kulturalne, zdobywali wiedzę i doświadczenie od zawodowych aktorów oraz przygotowali się do wystawienia spektaklu na deskach teatru. Premiera spektaklu „Ot, pany się nudzą sami, to się pięknie bawiom z nami” odbyła się 30 października. Dopelnieniem spektaklu był taniec przygotowany przez Stowarzyszenie Wspierające Rozwój Kultury i Folkloru przy Zespole Szkół Rolniczych Centrum Kształcenia Ustawicznego w Kościelcu. Oprawę muzyczną zapewniły zespoły działające przy Centrum Kultury w Dobrej. Projekt został zrealizowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Szkolenie pt.: „Formalno-prawne aspekty prowadzenia działalności gospodarczej” pozwoliło zdobyć wiedzę z zakresu sprzedaży bezpośredniej produktów rolnych, sposobów tworzenia kooperatywy czy spółdzielni socjalnej, możliwości pomocy przez Wielkopolski Ośrodek Ekonomii Społecznej, wszelkich dodatkowych wymogów (SANEPID, PRZEPISÓW WETERYNARYJNYCH, PPOŻ) oraz wprowadzania produktów na rynek i ich znakowania. W ramach programu przewidziany był także wykład dotyczący form prawnych prowadzenia działalności gospodarczej, rodzaju jej opodatkowania, najczęściej wykorzystywanych umów w obrocie gospodarczym, zatrudniania pracowników czy też związanej z działalnością gospodarczą sprawozdawczości. Powyższe działanie zostało zorganizowane w ramach realizacji operacji „(KO)operatywność na wsi”. Celem głównym projektu było inspirowanie i inicjowanie działań wspierających rozwój partnerskiego podejścia na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, budowanie postaw przedsiębiorczych w szczególności pośród osób młodych, aktywizacja seniorów i wzrost pewności siebie mieszkańców obszarów wiejskich Turkowskiej Unii Rozwoju – T.U.R. oraz promocja obszaru jako miejsca sprzyjającego rozwojowi społecznych inicjatyw poprzez organizację wyjazdów studyjnych, szkolenia, warsztatu, seminarium, stoiska produktów lokalnych i filmu promującego potencjał wsi.

Turkowska Unia Rozwoju – T.U.R. przeprowadziła projekt pt.: „Dla dobra sprawy” – stworzenie modelowego systemu rozwiązań współpracy na rzecz seniorów w ramach Planu Operacyjnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2016-2017. Założeniem projektu było wyłonienie z każdej z dziewięciu gmin członkowskich, aktywnych seniorów – liderów (jedna osoba z jednej gminy), którzy przy współpracy z GOPS będą docierać do osób starszych – wykluczonych z aktywnego życia społecznego, by podczas prowadzonych w przyjacielskiej atmosferze spotkań, rozmawiać o ich problemach i potrzebach, organizować grupy samopomocowe oraz inicjować działania na ich rzecz. W wyniku projektu podjęto szereg działań:

Szkolenia dla liderów. Wytypowani z każdej gminy członkowskiej seniorzy-liderzy, odbyli cykl szkoleń umożliwiających im prowadzenie badań wśród innych seniorów, Pierwsze z dwudniowych szkoleń, w jakim uczestniczyli liderzy dotyczyło głównie teoretycznych aspektów wolontariatu, natomiast drugie skupiało się już na praktycznych umiejętnościach komunikacji z seniorami. Trzecie z cyklu szkoleń miało na celu wypracowanie i doskonalenie odpowiednich metod badawczych, dzięki którym gromadzenie danych będzie dla liderów znacznie łatwiejsze. Dzięki fachowej wiedzy i umiejętnościom trenerów szkoleń liderzy zostali dobrze przygotowani do prowadzenia badań.

Wizyta studyjna w Krobi. Podczas seminarium, które odbyło się w siedzibie Uniwersytetu Trzeciego Wieku Krobia, seniorzy z obszaru Lokalnej Grupy Działania mieli okazję dowiedzieć się w jaki sposób można aktywizować innych seniorów do działania. Prelegenci opowiedzieli jak wyglądają zajęcia na uniwersytecie, jakie projekty zrealizowano oraz jakie są plany na przyszłość. Seniorzy z UTW organizują warsztaty, uczestniczą w lekcjach języka angielskiego, uprawiają gimnastykę, aktywnie działają jako grupa teatralna wystawiając np. jasełka.

Raport z badań. Jako produkt projektu raport badawczy pozwolił na zaprezentowanie efektów działań liderów biorących udział w projekcie. Zebrane wyniki opublikowano w formie raportu pt.: „Seniorzy obszaru Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie Turkowska Unia Rozwoju – T.U.R. wobec jakości życia, społeczności lokalnej i instytucji publicznych”. Raport jest dostępny do pobrania na stronie internetowej LGD.

Konferencja. Realizacja projektu „Dla dobra sprawy” zakończyła się uroczystą konferencją nie tylko podsumowującą cały projekt, ale również prezentującą raport z badań środowiska seniorów na obszarze działania LGD. Spotkanie odbyło się w Tureckim Inkubatorze Przedsiębiorczości. Udział w konferencji wzięli przedstawiciele JST, Gminnych i Miejskich Ośrodków Pomocy Społecznej, instytucji kultury oraz organizacji pozarządowych.

Udział w Wielkopolskim Festiwalu Smaku w latach 2019 oraz 2021.

Lokalna Grupa Działania organizuje od 2012 roku kiermasz rękodzieła (z wyłączeniem roku 2020). Organizuje również, od 9 lat, imprezę integrującą gminy – Noc Kupały. Impreza organizowana jest wspólnie przez wszystkie gminy, corocznie w innej. W ramach inicjatywy pielęgnowane są obrzędy słowiańskie z nią związane.

W ramach działań dodatkowych względem strategii realizowane są działania edukacyjne – edukacja zielarska, w tym fitoterapia oraz tworzenia naturalnych kosmetyków.

Wydano publikacje książkowe, takie jak: *Stare odmiany drzew owocowych* oraz *Wspomnienia wiecznie żywe - II*. W roku 2021 wystawiono etiudę przy współpracy z *Teatrem im. W. Bogusławskiego w Kaliszu* i jego aktorami na podstawie dramatu St. Wyspiańskiego *Wesele*.

5.4. Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju

Realizacja rzeczowa

Realizacja rzeczowa przebiega zgodnie z planem. Zdecydowana większość przedsięwzięć została zakończona sukcesem i wskaźniki zostały osiągnięte. Sprawność w ogłaszaniu naborów oraz wsparcie wnioskodawców i beneficjentów przyniosło spodziewany skutek i obecnie (na koniec 2021 roku) tylko nieliczne z przedsięwzięć pozostały niezrealizowane. Część z nich, jak na przykład, podejmowanie działalności gospodarczej czy budowa nowych lub modernizacja obiektów rekreacji realizowana jest w ramach dodatkowych środków przyznanych LGD w związku z wydłużeniem okresu programowania. Do przeprowadzenia pozostały projekty współpracy w ramach *Promocji i rozwoju produktów lokalnych* oraz powołanie do życia nowych podmiotów gospodarczych działających w ramach przetwórstwa lokalnego. Sprawność z jaką LGD radzi sobie z realizacją wskaźników skłania do przypuszczenia, że na zakończenie realizacji strategii wszystkie wskaźniki zostaną osiągnięte.

Tabela 16. Postęp rzeczowy – stan na 31.12.2021 r.

Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)	
				Umowa	Płatność
1.1.1. Innowacje na rzecz rozwoju regionu -wsparcie przetwórstwa owocowo-warzywnego (szkolenia ,doradztwo, wizyty studyjne)	Liczba sieci w zakresie krótkich łańcuchów żywnościowych lub rynków lokalnych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	szt.	1	100%	100%
	Liczba nowych inkubatorów (centrów) przetwórstwa lokalnego	szt.	1	100%	100%
	Liczba nowych podmiotów gospodarczych działających w ramach przetwórstwa lokalnego	szt.	1	0%	0%
	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	szt.	1	100%	100%
	Liczba przedsięwzięć edukacyjnych /szkoleń	szt.	4	100%	100%
1.2.1.Zintegrowane działania na rzecz wsparcia zatrudnienia (w tym: edukacja na rzecz wzrostu zatrudnienia os.	Liczba przeprowadzonych badań	szt.	1	100%	100%
	Liczba spotkań partnerów dialogu dot. potrzeb rynku pracy	szt.	2	100%	100%

niepełnosprawnych, szkolenia zawodowe)	Liczba działań z zakresu informacji dot. potrzeb rynku pracy	szt.	4	100%	100%
	Liczba szkoleń	szt.	6	100%	100%
1.3.1. Wsparcie podmiotów rozwijających działalność gospodarczą oraz tworzenia miejsc pracy w tym w ramach samozatrudnienia. Preferencje przedmiotowe: transport pasażerski, usługi dla mieszkańców wg PKD, którego dotyczy operacja (nie dotyczy handlu i produkcji) w tym w ramach zanikających zawodów, miejsca opieki nad osobami zależnymi, inwestycje związane z ochroną środowiska	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	61	52%	33%
	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	9	88,89%	88,89%
1.3.2 Wzmocnienie relacji producent-konsument na obszarze TUR	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	szt.	1	100%	100%
	Liczba LGD uczestniczących w projekcie współpracy międzynarodowej	szt.	2	100%	100%
1.3.3 Promocja przedsiębiorczości i integracja współpracy pomiędzy podmiotami w ramach systemu lojalnościowego "Rodzina Swojaki"	Liczba wdrożonych systemów	szt.	1	100%	100%
	Liczba wydanych publikacji	szt.	1	100%	100%
2.1.1. Promocja kultury i kapitału społecznego regionu (promowanie obiektów o szczególnym znaczeniu kulturowym oraz ważnych lokalnie postaci obszaru, itp. ze świata kultury, artystów, naukowców, pasjonatów itp..)	Liczba przeprowadzonych przedsięwzięć promujących kulturę (kod wskaźnika PROW 2.12)	szt.	10	100%	100%
	Liczba przedsięwzięć edukacyjnych/szkoleń	szt.	10	100%	100%
	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	szt.	1	400%	400%
	L odrestaurowanych obiektów o szczególnym znaczeniu kulturowym	szt.	17	100,00%	100%

	Liczba podmiotów wspartych w ramach operacji w tym operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	szt.	8	100,00%	100%
2.1.2. Rozwój usług w zakresie kultury	Liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	szt.	11	118,18%	72,73%
	Liczba przedsięwzięć promujących usługi	szt.	10	100%	100%
2.1.3 Kulturowanie tradycji regionu (warsztaty ,rękodzieła, kulinarne, śpiewu np.. białego, wpisanie potraw na listę produktów reg. ,wystawy rękodzieła, zagrody eduk. ,wymiana dobrych praktyk, skanseny wydarzenia artyst., teatr obrzędów,)	Liczba przedsięwzięć edukacyjnych/szkoleń	szt.	22	100%	100%
	L przedsięwzięć z zakresu wpisania potraw na listę produktów tradycyjnych	szt.	3	100%	100%
	L przedsięwzięć promujących lokalną tradycję (kod wskaźnika PROW 2.12)	szt.	8	100%	100%
2.1.4. Wydarzenia artystyczne w zakresie kultury ludowej i tradycyjnej	Liczba wydarzeń artystycznych (kod wskaźnika PROW 2.12)	szt.	2	100%	0
2.1.6 Promocja i rozwój produktów lokalnych	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	szt.	1	0	0
	Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby	szt.	1	0	0
	Liczba LGD uczestniczących w projekcie współpracy	szt.	2	0	0
2.2.1 Oferta usług na rzecz włączenia społecznego osób zależnych (działania integrujące, edukacyjne, w tym na rzecz opiekunów osób zależnych)	Liczba ofert na rzecz włączenia społecznego	szt.	10	100,00%	100%
	Liczba przedsięwzięć promujących włączenie społeczne	szt.	15	100,00%	100%
2.2.2 Promocja edukacji społecznej	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	szt.	1	100,00%	0

	Liczba LGD uczestniczących w projekcie współpracy	szt.	4	100%	0
2.2.3 Aktywizacja NGO (granty na wsparcie instytucjonalne organizacji)	Liczba lokalnych organizacji i grup nieformalnych, które otrzymały wsparcie	szt.	18	100,00%	100%
	Liczba pakietów promocyjnych	szt.	18	100,00%	100%
	Liczba przedsięwzięć edukacyjnych/szkoleń	szt.	35	100,00%	100%
2.2.4 Inkubator NGO (w tym: stworzenie zaplecza dla istniejących i nowych organizacji; platforma komunikacji, wymiany doświadczeń)	Liczba szkoleń	szt.	5	100%	100%
	Liczba usług wspierających	szt.	3	100%	100%
	Liczba utworzonych inkubatorów (zaplecza lok. NGO)	szt.	1	100%	100%
2.2.5 Wzrost świadomości nt. LSR i działalności LGD	Liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców	szt.	30	96,67%	0
	Liczba zrealizowanych zadań w ramach Planu Komunikacji	szt.	201	92,54%	0
2.3.1 Rozwój kompleksowych ofert na rzecz integracji międzypokoleniowej ze szczególnym uwzględnieniem członków rodzin	Liczba kompleksowych ofert dostosowanych do potrzeb członków rodzin	szt.	15	120%	40%
2.3.2 Rozwój infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej sprzyjającej integracji międzypokoleniowej	Liczba nowych lub przebudowanych miejsc rekreacji i wypoczynku	szt.	9	100%	100%
	Liczba działań promocyjnych	szt.	9	100%	100%
3.1.1 Inwestycje na rzecz tworzenia oferty spędzenia czasu wolnego mieszkańców w oparciu o zintegrowane zasoby regionu	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów rekreacji	szt.	32	50,00%	50,00%
3.2.1 Budowanie odpowiedzialności za dziedzictwo lokalne (w oparciu	Liczba przedsięwzięć edukacyjnych/szkoleń	szt.	22	100%	100%

o lok. zasoby: naturalne, kulturowe i rekreacji)	Liczba przedsięwzięć w zakresie animacji	szt.	18	100,00%	100%
3.2.2 Promocja zrównoważonego rozwoju	Liczba przedsięwzięć promocyjnych	szt.	1	0%	0,00%
3.3.1 Zintegrow. wykorzystanie zasobów lok. w zakresie kształtowania postaw proekologicznych i proklimatycznych z zastosowaniem innowac. rozwiązań	Liczba przedsięwzięć promujących innowacyjne rozwiązania	szt.	1	100%	100
	Liczba wdrożonych innowacji (ekotechnologii)	szt.	1	100%	100%

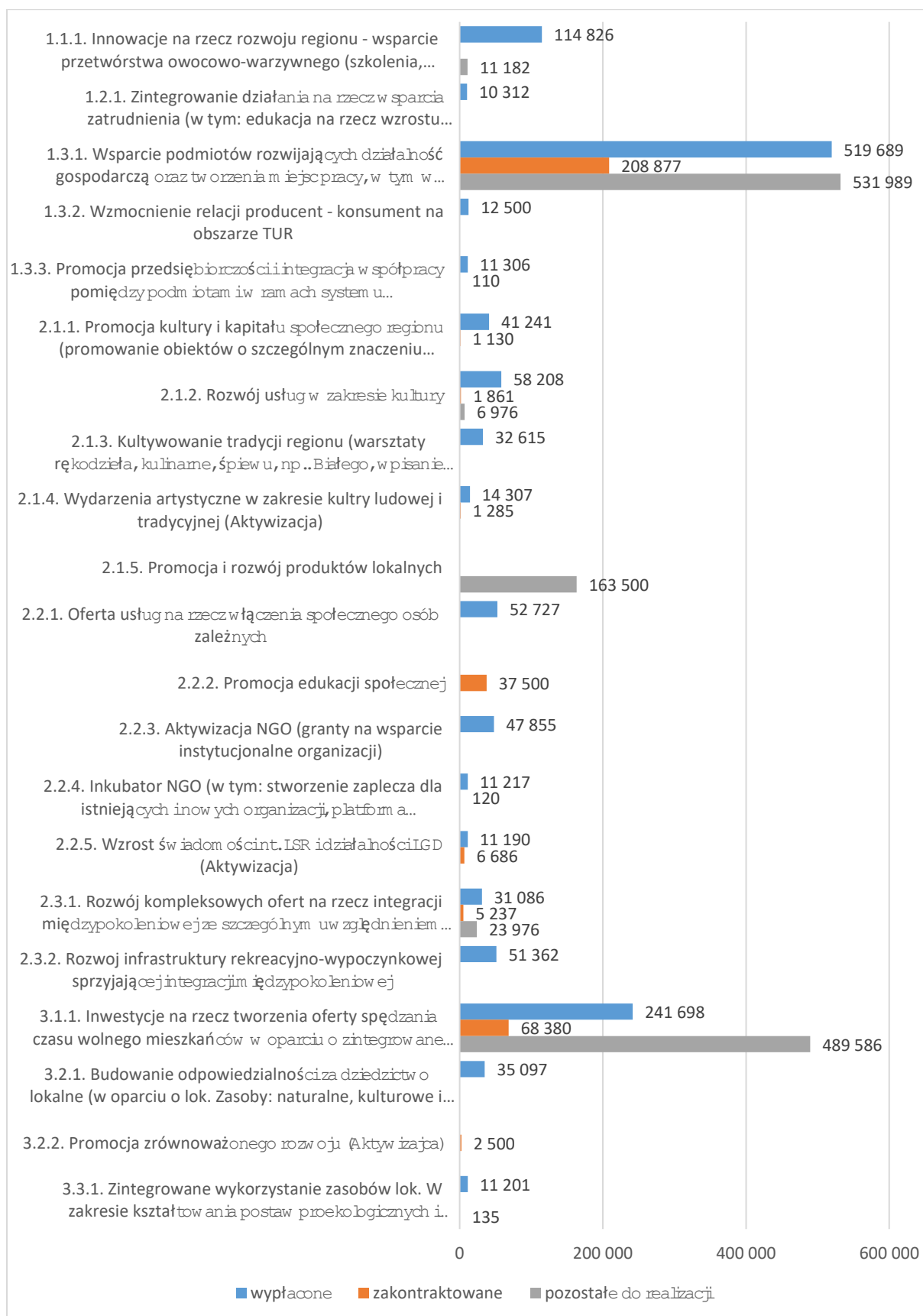
Źródło: dane LGD

Postęp finansowy

Wykres realizacji finansowej pokazuje jak wielkie jest wykorzystanie funduszy dostępnych w LGD. Największe wyzwania stanowią duże kwoty w przedsięwzięciach dotyczących podejmowania działalności gospodarczej oraz infrastruktury rekreacyjnej. Obawy budzi nie sam proces pozyskiwania wnioskodawców do realizacji tych operacji, ale raczej czas upływający pomiędzy opracowaniem wniosku, a rozpoczęciem jego realizacji. Inflacja, niepewność w zakresie podatków, zakłócone łańcuchy dostaw wynikające z wprowadzonej pandemii wszystko to sprawia, że kosztorysy szybko się dezaktualizują i w wielu przypadkach uniemożliwiają realizację inwestycji lub pomysłu biznesowego. Niestety problem ten dotyczy nie tylko przedsiębiorców, ale również samorządy. Utrudnieniem dla wnioskodawców są przedłużające się terminy weryfikacji wniosków w Urzędzie Marszałkowskim.

Wykres poniższy pozwala też zobaczyć, na które z przedsięwzięć przeznaczono największe środki. Jak widać wsparcie przedsiębiorczości oraz infrastruktura rekreacyjna to dwa kierunki, które „skonsumowały” większość budżetu LGD.

Wykres 27. Realizacja finansowa – stan na 31.12.2021 r. w EURO

Źródło: dane LGD

Opis projektów współpracy

W okresie programowania 2014-2023 Turkowska Unia Rozwoju – T.U.R. zrealizowała również trzy projekty współpracy, w tym jeden międzynarodowy i jeden międzyregionalny.

Pierwszym z nich był projekt pn.: *Siła Wzrastania*, który stanowi przykład działań w zakresie pielęgnowania lokalnych tradycji i kultury poprzez wsparcie lokalnych wytwórców, usługodawców i rękodzielników, których wyroby odznaczają się wysoką jakością i związkiem z obszarem. Wspólne z czeskim partnerem MAS OPAVSKO, przeprowadzone zostały warsztaty z zakresu certyfikacji, w tym mające na celu utworzenie własnego regulaminu. W oparciu o ten regulamin przeprowadzono pierwszą certyfikację rękodzieł, wyrobów i usług, w wyniku której wyróżniono łącznie 15 produktów lokalnych. Z myślą o wspieraniu i promowaniu lokalnych wytwórców, rękodzielników i małych firm lokalnych, LGD TUR wydała broszurę promocyjną *Certyfikowany produkt lokalny* oraz utworzyła portal sprzedażowy pod adresem: www.sklep.swojskieklimaty.org.pl, gdzie znajdują się rękodzieła, produkty spożywcze i inne wyroby, w tym certyfikowane.

Utworzenie Inkubatora Kuchennego oraz przeniesienie siedziby LGD TUR do Krwon stało się to przyczynkiem dla kolejnych – szeroko zakrojonych działań edukacyjnych stowarzyszenia, w tym utworzenia sal edukacji zielarskiej w ramach projektu współpracy *Korzenie i Skrzydła* realizowanego przez czterech partnerów z trzech województw. Projekt obejmował współpracę takich LGD jak: Partnerstwo Izerskie, Bory Dolnośląskie, Wzgórza Dalkowskie oraz Turkowskiej Unii Rozwoju – T.U.R., Projekt zakładał utworzenie czterech centrów edukacyjnych, odznaczających się innowacyjnością, nowatorskim podejściem do zadań lokalnych grup działania oraz zaproponowanych przez nie usług. W wyniku jego realizacji stworzone zostały profesjonalne bazy dydaktyczne z myślą o najmłodszych – uczniach szkół podstawowych i średnich z obszaru działania partnerów, które już dziś spotykają się z dużym zainteresowaniem i aprobatą ze strony lokalnego środowiska. Sieciowanie ofert, do których skorzystania zachęcają wydane również w ramach projektu Paszporty edukacyjne KiS, wpływają pozytywnie na promocję obszarów działania partnerów, ale przede wszystkim powstałe oferty, będąc względem siebie komplementarne, wzmacniają efekty edukacyjne i poznawcze. Każda z utworzonych baz działa niezależnie, ale również wzajemnie się uzupełnia. Każdemu z partnerów podczas realizacji projektu przyświecał bowiem ten sam cel – stworzenie produktu turystycznego wzmacniającego współpracę między czterema LGD, wpływającego na wzmocnienie i zwiększenie efektywności kapitału społecznego. Niezbędnym do wdrożenia oferty edukacji zielarskiej Turkowskiej Unii Rozwoju – T.U.R. było przeprowadzenie prac adaptacyjnych trzech sal w budynku po byłej Szkole Podstawowej w Krwonach, w gminie Brudzew. Integralną częścią projektu było także utworzenie zielnika zlokalizowanego w przyległym do budynku ogrodzie, natomiast całości dopełnił zakup niezbędnego sprzętu i wyposażenia, tj.: destylatorów do wytwarzania olejków eterycznych i hydrolatów, olejarki, kuchenki elektrycznej, mini lodówki, szkła laboratoryjnego oraz mebli. W

ramach projektu przeszkolono także osoby, które na co dzień prowadzą w centrum zajęcia edukacji zielarskiej na rzecz dzieci i młodzieży, mieszkańców oraz organizacji pozarządowych.

Ostatnim projektem współpracy jest projekt *Dobre bo nasze*, który zakłada wykorzystanie potencjału przyrodniczego obszarów do stworzenie marki identyfikującej LGD i dającej inspirację mieszkańcom do tworzenia własnej oferty turystycznej oraz produktów lokalnych (rozwój usług turystycznych oraz produktów przygotowanych z surowców pozyskanych ze środowiska naturalnego – roślin dziko rosnących, soli kamiennej, itp.). Jedno z zadań Turkowskiej Unii Rozwoju – T.U.R. realizowane zostało w oparciu o innowacyjne technologie i multimedia, tj. w wyniku projektu powstanie wystawa multimedialna poświęcona naturze, która oddziaływać będzie na wszystkie zmysły zwiedzających wystawę. Elementy wystawy pojawiają się także na terenie gmin członkowskich LGD TUR i jeden na obszarze działania partnera projektu w formie teleportali. Dodatkowo społeczność lokalna partnerskich obszarów zostanie zaangażowana w projekt poprzez aplikację na telefon, która (obok teleportali) umożliwi interakcję pomiędzy nią, a tym, co jest prezentowane na wystawie. Integralną częścią wystawy będzie utworzenie ogrodu sensorycznego na terenie siedziby LGD TUR: sensorycznej przestrzeni do edukacji w terenie, w której znajdować się będzie tężnia solankowa obok sześciu tężni, które powstaną na obszarze partnerskiej LGD. W wyniku realizacji projektu powstanie nowa oferta turystyczna uwzględniająca zasoby naturalne partnerów, co zwiększy zainteresowanie obszarem zarówno jej mieszkańców, jak i turystów.

Operacje własne

Pierwszą z operacji własnych, mającą na celu przeprowadzenie badań rynku gospodarczego celem lepszego dostosowania oferty podmiotów działających na rzecz rozwoju przedsiębiorczości oraz wsparcia oferowanego przez LGD, była operacja pn.: *Badanie i rozwój rynku pracy na obszarze LGD*. W jej ramach przeprowadzone zostało badanie wśród 20 przedsiębiorców z obszaru działania LGD, 6 szkoleń zwiększających wiedzę nt.: korzyści wynikających z zatrudnienia osób niepełnosprawnych, spotkania w szkołach średnich z udziałem łącznie 400 uczniów, gdzie omawiane były zagadnienia związane z rynkiem pracy. Założeniem projektu było również nawiązanie dialogu pomiędzy przedstawicielami rynku pracy i pracodawcami. W tym celu odbyły się dwa spotkania, w których omówiono potrzeby rynku pracy oraz omówiono zasady budowania partnerstwa odpowiadającego na zdefiniowane w ramach operacji problemy.

Projekt Wspólny Pokój – *Inkubator dla organizacji pozarządowych* miał na celu adaptację pomieszczeń po byłej Szkole Podstawowej w Krwonach celem utworzenia przestrzeni dla rozwoju NGO – biura, archiwum, salki szkoleniowej oraz wdrożenia wspierających je usług: doradczych, szkoleniowych, archiwizowania, czy obsługi sekretariatu oraz newsletter o aktualnych programach pomocowych i zmianach przepisów prawnych. W ramach projektu organizowane są szkolenia, konferencje oraz konkursy dla NGO. Projekt skierowany jest nie

tylko do lokalnych organizacji pozarządowych, ale także do grup nieformalnych, lokalnych liderów, działających na rzecz rozwoju mieszkańców i obszaru LGD.

Operacja własna pod nazwą *Zaczarowany Ogród* była jedną z ważniejszych w historii działalności stowarzyszenia, która nie tylko miała na celu propagowanie starych odmian drzew owocowych, założenie ogrodu społecznego, ale i zacieśnienie współpracy pomiędzy mieszkańcami obszaru, a LGD oraz zainicjowanie współpracy z wykładowcami Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. W ramach projektu przeprowadzona została przez uczestników projektu inwentaryzacja drzew owocowych, znajdujących się na terenie gmin członkowskich, zrealizowane zostały wykłady i warsztaty przez wykładowców Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu z Katedry Dendrologii Sadownictwa i Szkółkarstwa Uniwersytetu Przyrodniczego. W ramach zajęć podejmowano tematy najczęściej występujących na obszarze Wielkopolski starych odmian drzew i krzewów oraz metodologii ich inwentaryzacji wraz z oceną drzewostanu, z zakresu oceny i pobierania zrazów oraz zajęcia praktyczne, obejmujące szczepienie drzewek. Uczestnicy projektu, w tym młodzież z Zespołu Szkół Rolniczych w Kaczkach Średnich zdobywali także wiedzę w ramach wizyty studyjnej w Czechach czerpiąc z doświadczenia zaprzyjaźnionej z LGD TUR – MAS OPAVSKO. Pośród posadzonych w sadzie drzew znalazły się bardzo stare i coraz rzadziej występujące odmiany jabłek, grusz i śliw. Elementem finalnym projektu było zorganizowanie konferencji na temat starych odmian drzew owocowych oraz naturalnych sposobów ich pielęgnacji, gdzie prelegentami byli wykładowcy ww. uniwersytetu oraz pszczelarz i właściciel działającej na obszarze LGD TUR firmy wytwarzającej mikroorganizmy. W utworzonym w ramach operacji *Zaczarowanym Ogródzie* nie zabrakło również miejsca dla pszczół, w tym dzikich tzw. murarek. Niewątpliwą wartością dodaną projektu było utworzenie stałego partnerstwa – osób, które jako wolontariusze dokonywali w terenie inwentaryzacji drzew, pobierali zrazy, a następnie wykonywali pod okiem fachowców szczepienia drzewek. Partnerstwo stworzyło solidne podstawy dla kolejnych działań związanych z kształtowaniem świadomości ekologicznej, których kontynuację przewidziano na okres programowania 2023-2027.

Czwarta operacja własna dotyczyła natomiast promocji regionu, jego potencjału historyczno-przyrodniczo-kulturowego oraz zasobów ludzkich w oparciu o portal *swojskie klimaty*. Portal prezentuje najważniejsze i najciekawsze atrakcje obszaru działania Stowarzyszenia Turkowska Unia Rozwoju – T.U.R. Zawiera opisy i zdjęcia najciekawszych i najpiękniejszych zabytków regionu i miejsc unikatowych pod względem przyrodniczym, także prezentowanych jako punkty na szlakach turystycznych o różnorodnej tematyce – przyrodniczej, historycznej, czy też prezentujących krajobraz przemian pokopalnianych. Ważnym elementem portalu są prezentowane zasoby ludzkie regionu – rękodzielnicy i wytwórcy produktów lokalnych, w tym certyfikowanych przez LGD TUR oraz oferowane przez nich i inne organizacje inspirujące warsztaty. Integralną częścią portalu jest także promocja bazy gastronomicznej i noclegowej – zweryfikowanej pod względem standardu i jakości usług przez Turkowską Unię Rozwoju –

T.U.R. Część podmiotów jako partnerzy opracowanego w ramach projektu programu *RODZINA SWOJAKI* oferują zniżki dla posiadaczy kart – użytkowników portalu.

6. Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

Lokalna Strategia Rozwoju jest w trakcie realizacji. Postęp rzeczowy i finansowy rejestrowany na poziomie celów szczegółowych i przedsięwzięć realizowany jest zgodnie z planem. Założona w strategii weryfikacja wskaźników odbyć się ma dopiero po zakończeniu wdrażania strategii i planowana jest na 2023 rok. Z tego powodu trudno w odpowiedzialny sposób ocenić poziom jej wypełnienia, szczególnie, że wskaźniki oddziaływania weryfikowane będą na podstawie badania sondażowego. Badanie przewidziane jest na połowę 2023 roku i dopiero wtedy można będzie ostatecznie określić jaki był wpływ realizacji poszczególnych celów ogólnych na sytuację społeczną i gospodarczą obszaru.

Cel ogólny 1	Rozwój gospodarczy oraz promocja przedsiębiorczości na obszarze działania Turkowskiej Unii Rozwoju – T.U.R.			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych / sposób pomiaru
Poprawa warunków do rozwoju gospodarczego na obszarze LGD	%	41,47	50	Sondaż/l. podmiotów, które wypowiedziały się pozytywnie w stosunku do ogólnej liczby badanych/pomiar: 30.06.23 r.

Cel ogólny 2	Budowanie tożsamości lokalnej oraz włączenie społeczne na obszarze działania Turkowskiej Unii Rozwoju – T.U.R.			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych / sposób pomiaru
Zwiększenie patriotyzmu lokalnego	%	25%	35%	Sondaż/liczba podmiotów, które wypowiedziały się pozytywnie w stosunku do ogólnej liczby badanych

Cel ogólny 3	Promocja i integracja zasobów obszaru działania Turkowskiej Unii Rozwoju – T.U.R.			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych / sposób pomiaru
Wzrost poczucia odpowiedzialności za naturalne zasoby lokalne	%	12,25	22	Sondaż/l. podmiotów, które wypowiedziały się pozytywnie w stosunku do ogólnej liczby badanych/pomiar: 30.06.23 r.

Ocena wpływu na kapitał społeczny

Budowanie tożsamości lokalnej oraz włączenie społeczne na obszarze działania Turkowskiej Unii Rozwoju – T.U.R. zostało wpisane jako jeden z celów głównych Lokalnej Strategii Rozwoju. Największy wpływ na budowę i wzmocnienie kapitału społecznego i realizację tego celu miał całokształt podejmowanych działań aktywizujących. Zrealizowanych zostało również bardzo wiele projektów grantowych skierowanych do organizacji pozarządowych. Realizacja tych projektów sprawia dość duże trudności organizacjom takim jak jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej czy lokalne Koła Gospodyń Wiejskich ze względu na dużą ilość dokumentacji i skomplikowanie procedur z nimi związanych. Projekty grantowe były więc realizowane przez dość ograniczoną grupę większych organizacji pozarządowych. W nadchodzącym okresie programowania na pewno nacisk położony zostanie na działania aktywizacyjne skierowane do NGO oraz wytwórców produktów regionalnych, liczba projektów grantowych zostanie jednak ograniczona.

Przedsiębiorczość

Rozwój gospodarczy oraz promocja przedsiębiorczości na obszarze działania Turkowskiej Unii Rozwoju – T.U.R. były wpisane jako jeden z nadrzędnych celów Lokalnej Strategii Rozwoju. Unia Europejska konsekwentnie wspiera rozwój przedsiębiorczości kładąc nacisk na innowacje wypracowywane przez przedsiębiorców we współpracy z ośrodkami naukowymi i technologicznymi. LGD otrzymało też środki na wsparcie rozwoju przedsiębiorstw polegające na innowacjach w małej skali, takich jak modernizacja sprzętu i wdrażanie nowych technologii. W nadchodzącym okresie programowania uruchomione zostaną fundusze z przeznaczeniem na sprawiedliwą transformację i ich dostępność dla lokalnych przedsiębiorców będzie większa. Wspieranie podejmowania działalności w ramach realizacji bieżącej strategii sprawiało trudności – wymagane 50% wkładu własnego na etapie składania wniosku było trudne do osiągnięcia dla większości zainteresowanych i ograniczało zasięg tej formy pomocy. Dlatego też podniesienie kwoty jednorazowego dofinansowania podejmowania działalności nie sprawi, że ta forma stanie się atrakcyjniejsza dla wnioskodawców, jeśli warunek wkładu własnego zostanie utrzymany. W nadchodzącym okresie LGD chce położyć nacisk na wsparcie rozwoju istniejących przedsiębiorstw.

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Promocja i integracja zasobów obszaru działania Turkowskiej Unii Rozwoju – T.U.R. stanowiły jeden z trzech głównych celów Lokalnej Strategii Rozwoju. Obszar LGD nie jest szczególnie atrakcyjny turystycznie, nie posiada wyjątkowych walorów przyrodniczych i nie obfituje w zabytki historyczne. Dlatego nawet wprowadzając do oceny wniosków w naborach kryterium turystyki nie udało się zgromadzić wielu chętnych na podjęcie tego typu działalności.

Zainteresowaniem cieszyły się natomiast nabory wniosków na realizację projektów w zakresie rekreacji. Podjęte zostały również przede wszystkim działania wspierające osoby zajmujące się produktami regionalnymi jako częścią lokalnego dziedzictwa, i takie działania będą z pewnością kontynuowane w przyszłości. Realizowany jest również projekt współpracy nakierowany na wzrost zainteresowania zarówno mieszkańców, jak i przyjezdnych, produktami lokalnymi obszaru LGD.

Grupy defaworyzowane

Grupy defaworyzowane zapisane w Lokalnej Strategii Rozwoju zidentyfikowane zostały trafnie i działania na nie nakierowane były efektywne. Jedynie jedna z nich, osoby, które straciły pracę ze względu na zwolnienia grupowe związane z zamykaniem kopalń, okazała się nieprzydatna, gdyż w regionie problem wzrostu bezrobocia związany z tym procesem się nie pojawił. LGD niestety nie jest w stanie, ze względu na wielkość środków, którymi dysponuje, systemowo rozwiązać problemów społecznych grup defaworyzowanych, działania podejmowane na ich rzecz miały więc bardziej charakter aktywizacyjny i włączający społecznie. Wsparcie osób z grup defaworyzowanych, na przykład młodych kobiet lub absolwentów szkół, w zakresie powoływania działalności gospodarczej miało charakter punktowy i było raczej symboliczne niż całościowe. Działania na rzecz osób z tych grup były również dodatkowo punktowane w ocenie wniosków w naborach. Suma tych działań jednak nie jest w stanie zapewnić rozwiązania problemów społecznych w dużej skali.

Innowacyjność

Kryterium innowacyjności było stosowane do oceny wniosków w naborach. Samo istnienie tego kryterium skłoniło wnioskodawców do bardziej kreatywnego myślenia, w jaki sposób wyróżnić się na tle konkurencji, wprowadzić do projektów rozwiązania zapewniające otrzymanie dodatkowych punktów za innowacyjność. We wnioskach pojawiały się głównie innowacje dotyczące obszarów organizacyjnych czy marketingowych, nie zaś technologicznych.

Projekty współpracy

Główną zaletą tych projektów jako narzędzia działania LGD jest możliwość wymiany doświadczeń między Stowarzyszeniami oraz zacieśnianie współpracy między nimi. Pewnym problemem w realizacji projektów współpracy, zwłaszcza na końcowym etapie wdrażania LSR, jest sposób ich finansowania, wymagający od LGD sfinansowania przedsięwzięcia ze środków własnych, a następnie ich refinansowania. Pojawiła się możliwość zaciągnięcia kredytu na ten

cel w Banku Gospodarstwa Krajowego, co w pewnym stopniu ułatwi realizację bieżącego projektu współpracy.

Ocena funkcjonowania LGD

Współpraca z samorządami gmin wchodzących w skład obszaru LGD układa się bardzo dobrze. Współpracę z organizacjami pozarządowymi nieco utrudniają procedury i skomplikowana dokumentacja projektów grantowych, których prowadzenie często zmienia pracowników Biura LGD z partnerów w urzędników rozliczających z działań. Stworzone zostały jednak solidne podwaliny pod dalszą współpracę z tymi organizacjami w kolejnych okresach.

Nieco inaczej wygląda współpraca z sektorem przedsiębiorstw – większość przedsiębiorców ogranicza się do realizacji projektu, a następnie kontakt się urywa. Z pomocy kilku z nich LGD korzystało podczas innych swoich działań.

Działalność aktywizacyjna i animacyjna prowadzona przez Stowarzyszenie jest równie ważnym aspektem jego funkcjonowania co organizacja naborów i dofinansowywanie przedsięwzięć. Pomagają nawiązywać kontakt z lokalnymi społecznościami oraz budować z nimi długotrwałe relacje.

Dużą zmianę na lepsze w funkcjonowaniu LGD oraz procesie wdrażania strategii wprowadziłoby zbliżenie sposobu działania do standardów zachodnich, gdzie Lokalne Grupy Działania nie są kolejnym urzędem, przeprowadzającym skomplikowane biurokratycznie procedury, ale przy maksymalnym ich uproszczeniu stanowią partnera w działaniu dla lokalnych organizacji społecznych.

Dużym utrudnieniem w funkcjonowaniu Stowarzyszenia jest uzależnienie wielkości przyznawanych mu środków od funduszy zakontraktowanych przez beneficjentów, podczas gdy zwłaszcza w obecnych, trudnych ekonomicznie czasach LGD nie ma wpływu na płynność realizacji ich projektów. LGD może służyć wsparciem doradczym, nie może jednak wymusić na beneficjentach realizacji w sytuacjach, gdy są oni coraz częściej zmuszeni do wycofywania się z projektów ze względu na zmieniające się uwarunkowania rynkowe.

Ocena procesu wdrażania

Na początku obecnego okresu programowania nie napotkano problemów z realizacją finansową lub rzeczową Lokalnej Strategii Rozwoju, mimo bardzo wysoko ustawionej poprzeczki, zwłaszcza w realizacji pierwszego kamienia milowego.

W ubiegłym roku jako jedna z wielu LGD T.U.R. otrzymała dodatkowe środki na realizację, i zorganizowane zostały dwa duże nabory wniosków w zakresie wsparcia przedsiębiorczości. Niestety projekty z tych naborów zostały przesłane do Urzędu Marszałkowskiego jednocześnie

z projektami z naborów prowadzonych przez inne Stowarzyszenia, w związku z czym termin podpisania kontraktów może nie zostać dotrzymany, gdyż Urząd nie będzie w stanie obsłużyć takiej ilości dokumentacji. Istnieje w związku z tym duże ryzyko niewykorzystania tych środków, jeśli termin nie zostanie przesunięty.

W ramach procedur obowiązujących podczas składania wniosków w naborach jedyną większą trudność dla wnioskodawców może stanowić krótki czas na uzupełnienie wniosków, wynikający z terminów obowiązujących LGD.

W nowej perspektywie programowania zmieniony zostanie też zapewne obowiązujący zestaw kryteriów oceny wniosków, zwłaszcza zakres stosowania kryterium innowacyjności – nie każdy projekt będzie musiał być innowacyjny. Jest to zgodne z nowymi wytycznymi Ministerstwa, zalecającego stosowanie kryterium innowacyjności tylko w wypadku niektórych typów wniosków. Ogólnie można zaobserwować zjawisko pisania wniosków specjalnie pod zestaw obowiązujących kryteriów, co powoduje, że zdarzają się projekty słabsze, lecz lepiej opisane, i lepsze, lecz opisane gorzej, i w tej sytuacji kryteria ich oceny nie są idealnym narzędziem wyłaniania najlepszych pomysłów do realizacji. Często brak konieczności ostrej, zerojedynkowej oceny projektu w zakresie innowacyjności czy ochrony środowiska, a odniesienie go do bezpośrednio do celów zapisanych w Lokalnej Strategii Rozwoju i rzeczywistych potrzeb lokalnych społeczności byłoby lepszym rozwiązaniem w ocenie wniosków w naborach. W wypadku protestów dotyczących oceny wniosków pod względem zestawu kryteriów Urząd Marszałkowski zawsze staje po stronie beneficjenta, aby nie stać się stroną w ewentualnym procesie sądowym. W sytuacji zagrożenia uwikłaniem w przedłużające się postępowanie ze względu na różnice w interpretacji kryteriów miękkich również LGD jest skłonne ustępować wnioskodawcom, przesuując fundusze z innych obszarów na zaspokojenie ich roszczeń.

Zestaw wskaźników zastosowanych do oceny stopnia realizacji strategii mógł sprawiać pewne problemy na samym początku, gdyż z jednej strony LGD wpisało w LSR własne parametry, a z drugiej do oceny realizacji zastosowane zostały wskaźniki ministerialne, których w dokumencie nie było. W związku z tym należy upewnić się, że katalog wskaźników wpisany w cele strategii jest od początku pełny i obowiązujący, by takich niespodzianek uniknąć na przyszłość. Wskaźniki nie były zmieniane w trakcie realizacji, ulegały jednak nieznacznym modyfikacjom ze względu na konieczność ich ujednoczenia.

Wartość dodana podejścia LEADER

Pozytywnym efektem funkcjonowania LGD w regionie jest większa integracja i skłonność do prowadzenia wspólnych działań przez samorządy gmin wchodzących w skład obszaru. Doszło również do mocnej integracji między organizacjami społecznymi. Widoczne jest to przede wszystkim podczas wydarzeń takich na przykład jak kiermasze produktów lokalnych, szkolenia

czy warsztaty, podczas organizacji których wiele osób z różnych środowisk i stowarzyszeń jest w stanie ze sobą i z LGD ściśle i płynnie współpracować. W wyniku tych współpracy, a także realizacji projektów grantowych, zwiększył się zakres działań prowadzonych przez organizacje społeczne, nabrały one siły i energii do angażowania się w różnego rodzaju aktywności. Stanowi to solidne podwaliny do tworzenia silnej lokalnej wspólnoty.

Potencjał wytworzony w wyniku funkcjonowania LGD jest dobrze wykorzystywany, ale do pełni jego wykorzystania potrzeba będzie jeszcze dużo pracy. Efekty działań Stowarzyszenia są coraz lepiej rozpoznawane, a samo Stowarzyszenie coraz lepiej znane, jednak w skali całego kraju świadomości stanięcia Lokalnych Grup Działania oraz związanych z podejściem LEADER możliwości mogłaby zmienić ogólnopolska kampania informacyjna, na przykład w telewizji.

Przy skali budżetu pozostającego w dyspozycji LGD dobrym rozwiązaniem na przyszłość mogłoby być precyzyjniejsze ukierunkowanie strategii, gdyż w obecnych ramach finansowych Stowarzyszenie nie jest w stanie reagować i odpowiadać na wszystkie rzeczywiście ważne problemy lokalnych społeczności i rozpraszanie jego działalności na wiele obszarów powoduje pewne rozmycie efektów podejmowanych działań.

Działania różnego typu podejmowane przez LGD oraz ich efekty są względem siebie komplementarne, gdyż tak zostały zaprojektowane od samego początku. Z przyczyn oczywistych komplementarność jest możliwa do zaplanowania i kontrolowania przede wszystkim w przypadku działań, na których przebieg i efekty Stowarzyszenie ma pełny wpływ. W przyszłości w duchu komplementarności kontynuowane będą projekty związane z rozwojem i promocją produktu lokalnego, a w przyszłym okresie programowania LGD planuje również bardziej zaangażować się w działania ekologiczne.

Dodatkowe pytania badawcze

Praca z Urzędem Marszałkowskim układa się pomyślnie, pracownicy są życzliwi i pomocni, a przypadki, w których do LGD zgłaszane są nieco nadmierne wymagania dotyczące dokumentacji projektów czy też samej komunikacji zdarzają się bardzo sporadycznie. Urzędnicy pracujący z Lokalnymi Grupami Działania są bardzo obciążeni, wręcz przeciążeni pracą, być może należałoby rozważyć wzrost zatrudnienia na tym obszarze działania Urzędu, by procesy przez nich prowadzone przebiegały sprawniej.

Wojewódzka sieć Lokalnych Grup Działania działa bardzo prężnie i jest bardzo cennym miejscem wymiany doświadczeń i wspierania się nawzajem i pomocy w rozwiązywaniu niektórych problemów.

7. Podsumowanie, wnioski i rekomendacje

LGD jest partnerstwem trójsektorowym. Oznacza to, że łączy w swojej działalności interesy sektora publicznego, społecznego i gospodarczego. Samorządy dzięki swojej stabilnej strukturze, zasobach kadrowych oraz stosunkowo stabilnych budżetach mają bardzo dobrą pozycję w LGD. Stowarzyszenie, z kolei, może liczyć na stałą współpracę, zaufanie i pomoc. Dzięki rozbudowanej formie operacji grantowych sektor społeczny jest beneficjentem znacznej części funduszy dostępnych w LGD, co sprawia, że relacje z organizacjami pozarządowymi rozwijają się najpełniej. Przedsiębiorcy traktują LGD w utylitarny sposób. Pozyskują dofinansowanie, realizują operacje, ale po rozliczeniu nie są zainteresowani stałą współpracą z LGD. Rekomendacja dla LGD jest wprowadzenie inicjatyw sieciujących i integrujących przedsiębiorców tak, by angażowali się w działania społeczne Stowarzyszenia.

Postęp rzeczowy i finansowy daje podstawy do optymizmu w sprawie osiągnięcia wszystkich wskaźników oraz wykorzystania całości budżetu. Zagrożeniem pełnej realizacji strategii są przedłużające się procedury. Nie tylko przedsiębiorcom, ale również samorządom oraz grantobiorcom doskwiera inflacja i związana z nią dezaktualizacja kosztorysów i biznesplanów. Im dłuższy jest czas pomiędzy złożeniem wniosku, a podpisaniem umowy i realizacją operacji tym wyższe prawdopodobieństwo, że operacji nie uda się zakończyć sukcesem. Niestety, w tym przypadku, możliwość wpływu na przyspieszenie weryfikacji wniosków w Urzędzie Marszałkowskim jest niewielka.

Brak spektakularnych atrakcji turystycznych nie przeszkadza LGD w podejmowaniu działań na rzecz wzrostu atrakcyjności turystycznej obszaru. Presja na podejmowanie działań pro turystycznych podjęta za pomocą kryteriów kierowanych do przedsiębiorców nie dała satysfakcjonujących rezultatów. Tylko nieliczne działalności gospodarcze profilowały się na obsługę ruchu turystycznego. Dużo lepsze efekty dały działania własne LGD, animacyjne, projekty współpracy i projekt własny. Dzięki komplementarnemu podejściu udało się opracować i wdrożyć program wykorzystania potencjału przyrodniczego, historycznego i kulturowego oraz połączenia go z promocją produktów lokalnych. Powstanie marki lokalnej i internetowego sklepu najpełniej obrazuje poziom zaangażowania LGD w sprawę podnoszenia atrakcyjności turystycznej regionu. Trudno o inną rekomendację niż utrzymanie tak zintegrowanego podejścia do turystyki.

Zaletą omawianej strategii jest jej zróżnicowanie narzędziowe. Spójne cele i przedsięwzięcia realizowane są poprzez pełną gamę form dostępnych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz fundusze zewnętrzne. Główną formą dystrybucji środków są konkursy kierowane do wnioskodawców innych niż LGD, tą drogą wsparcie kierowane jest przede wszystkim do przedsiębiorców oraz samorządów. Granty zapewniają realizację działań prospołecznych i aktywności opierających się na inicjatywach organizacji pozarządowych.

Całość uzupełniana jest projektami współpracy i operacjami własnymi. Nie jest to typowy scenariusz funkcjonowania Lokalnych Grup Działania dlatego zasługuje na podkreślenie. Dodatkowo, doświadczanie we wdrażaniu tak zróżnicowanego katalogu działań z pewnością przyda się w nowej perspektywie i wyzwaniach związanych z wielofunduszowością.

Mimo, że biuro nie ma statusu organu Stowarzyszenia to pełni w nim kluczową rolę. Pracownicy biura zajmują się naborami wniosków, udzielają doradztwa, prowadzą szkolenia dla wnioskodawców, wspierają Radę w procesie oceny wniosków, odpowiadają za dokumentację po naborze. Dodatkowo biuro realizuje plan komunikacji, plan szkoleń, aktywizację społeczności i zajmuje się promocją. Wnioskodawcy oraz członkowie LGD wysoko ocenili pracę biura we wszystkich wymiarach zamieszczonych w ankiecie. Doceniono organizację pracy, kompetencje pracowników oraz ich zaangażowanie. Ważnym czynnikiem jest łączenie w jednej osobie funkcji Prezesa oraz dyrektora biura. Ułatwia to komunikację i przepływ informacji oraz usprawnia proces podejmowania decyzji. Z uwagi na rolę biura w procesie realizacji strategii rekomendacją dla władz LGD jest otoczenie pracowników opieką i wsparciem nie tylko w wymiarze wynagrodzeń, ale również rozwoju zawodowego oraz atmosfery pracy.

Dużym problemem z jakim boryka się LGD jest biurokracja. Dotyczy ona przede wszystkim wnioskodawców, którzy dla uzyskania finansowania dla prospołecznych projektów borykają się z rozbudowaną dokumentacją. Szczególnie silnie uderza to w małe organizacje pozarządowe, które nie mają doświadczenia i zasobów by sprostać wymaganiom stawianym przez PROW. Ilość dokumentów potrzebnych na każdym etapie wnioskowania, realizacji i rozliczania operacji uderza również w LGD. Biurokracja powoduje, że pracownicy biura mają zbyt mało czasu na działania aktywizacyjne i animacyjne. Ograniczenie tej sfery funkcjonowania LGD odbija się na roli jaką Stowarzyszenie chciałoby odgrywać w lokalnej społeczności. Rekomendacja dotycząca odbiurokratyzowania procedur i uproszczenia dokumentacji nie dotyczy jednak LGD i powinna być kierowana do instytucji nadrzędnych.

Ewaluacja końcowa wymagała od wszystkich członków Stowarzyszenia wyjątkowej pracy. Krótki czas realizacji badań sprzyjał kumulowaniu działań. Niemniej wsparcie i zaangażowanie władz LGD, pracowników i członków LGD zapewniło sukces realizacji wszystkich założonych działań. Na koniec należy jeszcze raz podziękować wszystkim, którzy wnieśli wkład w powstanie tego opracowania, czy to poprzez przygotowanie dokumentów, zestawień, uczestnictwo w wywiadach grupowych i indywidualnych, czy też poprzez wypełnianie anonimowych ankiet.

8. Spis tabel i wykresów

Wykresy

Wykres 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?.....	19
Wykres 3. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?	20
Wykres 4. Ocena gminy na wymiarach	21
Wykres 5. Opinie na temat zaangażowania w funkcjonowania gminy.....	22
Wykres 6. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?	23
Wykres 7. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?	23
Wykres 8. Powody zmiany miejsca zamieszkania	24
Wykres 9. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?	24
Wykres 10. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?.....	25
Wykres 11. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?	25
Wykres 11. Czy Pan/i zdaniem szkolenia, spotkania, festyny cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?	26
Wykres 12. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?.....	27
Wykres 13. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania?	28
Wykres 14. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD	28
Wykres 15. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD	29
Wykres 16. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach	29
Wykres 18. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?.....	31
Wykres 19. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców?	32
Wykres 20. Czy nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców?	32

Wykres 21. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych związanych z:	33
Wykres 22. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?.....	34
Wykres 23. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?	34
Wykres 24. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?	35
Wykres 25. Czy zna Pan/i Lokalną Grupę Działania Turkowska Unia Rozwoju – T.U.R.	39
Wykres 26. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?	39
Wykres 27. Realizacja finansowa – stan na 31.12.2021 r. w EURO	47

Tabele

Tabela 1. Ludność ogółem.....	13
Tabela 2. Saldo migracji w ruch wewnętrznym i zewnętrznym.....	13
Tabela 3. Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem	14
Tabela 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego	15
Tabela 5. Wydatki budżetów gmin na jednego mieszkańca (w złotych).....	15
Tabela 6. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	16
Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej ogółem	16
Tabela 8. Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	17
Tabela 9. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców.....	17
Tabela 10. Biblioteki i ich filie.....	18
Tabela 11. Bezrobotni zarejestrowani ogółem	19
Tabela 12. Doradztwo w liczbach.....	35
Tabela 13. Realizacja i efekty działań komunikacyjnych	36
Tabela 14. Plan szkoleń pracowników i członków Rady LGD	37
Tabela 15. Spotkania organów LGD	38
Tabela 16. Postęp rzeczowy – stan na 31.12.2021 r.	42

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania

Narzędzia badawcze

9.1. Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:

1. Jak wnioskodawca dowiedział się o konkursie, skąd pochodzi wiedza o LGD i jak jest ona znacząca;
2. Pomysł na projekt - skąd pochodził, czy ktoś pomagał w konceptualizacji, czy wynajmowano firmę lub osobę do pomocy w opracowaniu wniosku;
3. Zakres pomocy ze strony LGD, doświadczenia związane z doradztwem;
4. Znajomość wniosku i procedury, trudności z wypełnianiem wniosku;
5. Ocena wniosku w LGD, doświadczenia i opinie o kryteriach oraz ocenie przez Radę LGD;
6. Proces administracyjny po dokonaniu wyboru operacji do dofinansowania;
7. Ogólna ocena kontaktów z LGD w czasie opracowania wniosku, oceny i wyboru oraz realizacji
8. Podejście kontrfaktyczne: czy jeszcze raz spróbowałby wnioskować do LGD;
9. Podejście kontrfaktyczne: czy zrealizował pomysł mimo braku dofinansowania (dla osób, które nie uzyskały dofinansowania)
10. Podsumowanie i ogólne opinie o trudnościach i dobrych stronach procesu.

9.2. Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:

1. Czy w Pana/Pani gminie ludzie są aktywni. Czy jest dużo organizacji pozarządowych?
 - a. Czy działania LGD w jakiś sposób wpływają na rozwój aktywności społecznej mieszkańców (kapitału społecznego)?
2. Czy ludzie są w tej gminie przedsiębiorczy. Czy dla rozwoju obszaru lepsze są środki na podejmowanie czy na rozwój działalności gospodarczej?
3. A jak już rozmawiamy o ludziach, którzy tu mieszkają. W jakiej grupie należałoby szukać ludzi, którzy sobie ngorzej radzą. Takich którzy wymagają najpilniejszej pomocy? (młodzież, seniorzy, niepełnosprawni)
4. Jeśli chodzi o kulturę i turystykę. Czy działania LGD jakoś wpłynęły na rozwój obszaru w tej dziedzinie?
5. Przejdźmy teraz do tego jak działa LGD. Jak wygląda komunikacja i współpraca pomiędzy gminami a LGD.
6. Czy ta współpraca pozwala działać efektywnie? Jak duży wpływ na to co robi i jak działa LGD mają władarze gmin partnerskich?
7. Czy LGD dobrze widać w gminach. Czy pojawia się na dożynkach, organizuje konkursy, wyjazdy. Czy mieszkańcy wiedzą, że taka organizacja działa tu na obszarze.
8. W czym należałoby szukać największej zalety istnienia LGD?
9. Czy jest coś co można by poprawić w działaniach LGD?

9.3. Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD

Ocena funkcjonowania LGD

Szanowni Państwo,

głównym celem funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania jest realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 opracowanej wspólnie z mieszkańcami naszego regionu. Strategia ta realizowana jest przez szereg przedsięwzięć, których zadaniem jest rozwiązywanie potrzeb mieszkańców.

W ramach podsumowań wdrażania programu oraz wypełniając zapisy zawarte w Strategii przygotowaliśmy ankietę. Zarówno podczas tworzenia dokumentu jak i teraz Państwa zdanie jest dla nas niezmiernie istotne.

Wszystkie dane pozyskane w ramach tej ankiety będą traktowane poufnie, a analizy dotyczyć będą jedynie uogólnionych opinii.

Prezes LGD

1. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania? LGD działa:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Bardzo dobrze
2. Raczej dobrze
3. I dobrze i źle
4. Raczej źle
5. Bardzo źle
6. Trudno powiedzieć

2. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam
1.	Godziny pracy biura LGD są dogodne dla klientów				

2.	Strona internetowa zawiera aktualne informacje				
3.	Odpowiedzi na wiele pytań można uzyskać telefonując do biura LGD				
4.	Łatwo umówić się na spotkanie z pracownikami biura LGD				

3. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam
1.	Pracownicy mają wiedzę odpowiednią do wykonywanej pracy				
2.	Pracownicy z zaangażowaniem wykonują swoje obowiązki				
3.	Pracownicy udzielają rzetelnych informacji i porad				
4.	Pracownicy są mili i uprzejmi				

4. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Bardzo dobrze	Raczej dobrze	I dobrze i źle	Raczej źle	Bardzo źle	Trudno powiedzieć
1.	prowadzenie doradztwa						
2.	organizacja naborów wniosków						
3.	pozyskiwanie dodatkowych funduszy zewnętrznych						
4.	informowanie członków LGD o funkcjonowaniu LGD						
5.	prowadzenie działań informacyjnych i						

	promocyjnych dla mieszkańców						
6.	współpraca z innymi LGD						

5. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania? **Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 najważniejsze kanały pozyskiwania informacji**

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Bezpośrednie kontakty z Władzami LGD
2. Bezpośrednie kontakty z pracownikami Biura
3. Walne zebranie członków
4. Oficjalna strona internetowa LGD
5. Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w miejscowościach na terenie LGD
6. Portale społecznościowe
7. Szkolenie dla potencjalnych beneficjentów (warsztaty, imprezy)
8. Informacja bezpośrednia w siedzibie (biurze) LGD
9. Inne sposoby

6. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni? **Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Ankieta papierowa
2. Ankieta elektroniczna
3. Kontakt bezpośredni z przedstawicielem LGD
4. Kontakt mailowy
5. Kontakt telefoniczny
6. Kontakt poprzez portal społecznościowy (np. czat z pracownikiem LGD)
7. Panel dyskusyjny po zakończeniu szkoleń i spotkań (możliwość zadawania pytań, zgłaszania uwag)
8. Inny

7. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców? **Proszę wskazać nie więcej niż 3 najważniejsze źródła.**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Z własnego doświadczenia
2. Z rozmów z mieszkańcami
3. Z rozmów z samorządowcami, członkami organizacji pozarządowych itp.
4. Z mediów (lokalna prasa, telewizja, radio)
5. Z Internetu (portale, wortale, fora dyskusyjne)
6. Z badań społecznych i analiz gospodarczych
7. Z innych źródeł

8. Czy nabory wniosków ogłaszane przez Lokalną Grupę Działania odpowiadały na potrzeby mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Idealnie wpisywały się w potrzeby mieszkańców
2. W większości przypadków wpisywały się w potrzeby mieszkańców
3. Często mijaly się z potrzebami mieszkańców
4. Prawie w ogóle nie odpowiadały na potrzeby mieszkańców
5. Trudno powiedzieć

9. Jakie są najważniejsze problemy społeczne mieszkańców regionu (Pana/Pani gminy)? Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

10. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych?

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie tak	Raczej tak	I tak i nie	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Nie dotyczy
1.	Związane z potrzebą zakładania i rozwijania działalności gospodarczej						
2.	Związane z potrzebą rozwoju						

	infrastruktury społecznej i kulturalnej (np. świetlice wiejskie, place zabaw dla dzieci)						
3.	Związane z potrzebą rozwoju infrastruktury sportowej i rekreacyjnej (np. boiska, siłownie zewnętrzne, altany)						
4.	Związane z potrzebą rozwoju aktywności społecznej mieszkańców (np. warsztaty, spotkania, pikniki)						
5.	Związane z potrzebą utworzenia Inkubatora Kuchennego oraz rozwoju produktów i usług lokalnych						

11. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Raczej nie
4. Zdecydowanie nie
5. Trudno powiedzieć

12. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak, inne projekty byłyby bardziej efektywne
2. Zastosowanie innych projektów dałoby podobne rezultaty

3. Nie, inne projekty byłyby mniej efektywne
4. Trudno powiedzieć

13. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. LGD powinna ograniczyć się do założeń Lokalnej Strategii Rozwoju
2. LGD powinna podejmować również wyzwania wykraczające poza LSR
3. Trudno powiedzieć

14. Co jeszcze mogła by zrobić LGD, aby skuteczniej rozwiązywać problemy społeczne?

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

Proszę o podanie kilku informacji o sobie, wyłącznie w celach statystycznych

15. W której gminie Pan(i) mieszka?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Gmina Kościelec
2. Gmina Władysławów
3. Gmina Brudzew
4. Gmina Turek
5. Gmina Przykona
6. Gmina Malanów
7. Gmina Kawęczyn
8. Gmina Dobra
9. Gmina Goszczanów

10. Inna gmina

16. Płeć

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

17. Do jakiej kategorii wiekowej może się Pan(i) zaliczyć?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mniej niż 18 lat
2. od 18 do 24 lat
3. od 25 do 34 lat
4. od 35 do 50 lat
5. więcej niż 50 lat

18. Jestem:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Rolnikiem
2. Członkiem organizacji społecznej (stowarzyszenie, fundacja, związek zawodowy, klub sportowy)
3. Przedsiębiorcą
4. Członkiem środowiska (grupy) bez osobowości prawnej (koło gospodyń wiejskich, zespół ludowy, koło wędkarskie, koło hobbystów i inne)
5. Reprezentantem podmiotu z sektora publicznego (gmina, dom kultury, zakład opieki zdrowotnej)
6. Żadne z powyższych

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.4. Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD

Poziom satysfakcji mieszkańców

Zapraszamy Państwa – mieszkańców naszego regionu do wyrażenia opinii na temat warunków życia w naszej gminie. Ankieta jest anonimowa a jej wyniki posłużą wyłącznie temu, aby dostosować Lokalną Strategię Rozwoju do potrzeb mieszkańców i regionu.

1. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

2. 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnim roku warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

3. Jak obecnie ocenia Pan/i swoją gminę pod względem:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Bardzo dobrze	Dobrze	Przeciętnie	Źle	Bardzo źle	Nie mam zdania
1.	Atrakcyjności turystycznej						
2.	Promocji dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki						
3.	Infrastruktury i oferty kulturalnej						
4.	Infrastruktury i oferty sportowej i rekreacyjnej						
5.	Infrastruktury drogowej						
6.	Zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów						
7.	Tożsamości mieszkańców z regionem						
8.	Działań i usprawnień na rzecz osób niepełnosprawnych						
9.	Działań na rzecz bezrobotnych						
10.	Działań na rzecz osób przed 34 rokiem życia						
11.	Działań na rzecz osób po 50 roku życia						
12.	Działań na rzecz kobiet						
13.	Możliwości zatrudnienia poza rolnictwem						
14.	Sprzyjających warunków dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy						

4. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	nie wiem
1.	Uczestniczę w wydarzeniach organizowanych w gminie (kulturalnych, rekreacyjno-sportowych, obchodach świąt etc.)					

2.	Biorę udział w przygotowywaniu gminnych wydarzeń (sam(a) albo w ramach grupy, do której należę)					
3.	Należę do stowarzyszenia/organizacji pozarządowej (stowarzyszenie, fundacja)					
4.	Należę do nieformalnej grupy społecznej (koła gospodyń etc.)					
5.	Mam możliwości, by wypowiadać się na temat ważnych zagadnień (dotyczących gminy i mojej miejscowości)					
6.	Jestem członkiem rady/komitecie (np. w szkole, klubie sportowym, przedsiębiorstwie)					
7.	Znam najważniejsze fakty historyczne dotyczące mojej miejscowości/gminy					
8.	Potrafię wskazać najważniejsze atrakcje turystyczne w okolicy					
9.	Na terenie mojej gminy mogę rozwijać się zawodowo					
10.	W mojej gminie powstaje wiele firm					
11.	W mojej gminie chętnie inwestują przedsiębiorcy					
12.	Na terenie mojej gminy są sprzyjające warunki dla turystów i osób przyjezdnych					

5. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie

5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

6. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. tak
2. nie

7. Jakie są powody?

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Trudny dostęp do edukacji
2. Trudny dostęp do instytucji kultury
3. Utrudniony dostęp do placówek opieki nad dziećmi
4. Brak perspektyw zawodowych
5. Powody osobiste/ rodzinne
6. Inne (jakie?)

8. 6. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych w ostatnim roku?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem
3. Trudno powiedzieć
4. Nie

9. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak

2. Ani tak, ani nie
3. Nie

10. 8. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych w ostatnim roku?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem
3. Trudno powiedzieć
4. Nie

11. Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Trudno powiedzieć
3. Nie

12. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności? (Prosimy o zaznaczenie „x” trzech najważniejszych)

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Promocja obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych, turystyki
2. Infrastruktura i oferta kulturalna
3. Infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna
4. Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)
5. Infrastruktura drogowa
6. Aktywność społeczna mieszkańców (zaangażowania w sprawy lokalne)
7. Działania wzmacniające tożsamość mieszkańców z regionem
8. Działania wynikające z inicjatywy mieszkańców
9. Warunki życia osób niepełnosprawnych

10. Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych
11. Zwiększenie liczby miejsc pracy poza rolnictwem
12. Działania umożliwiające podjęcie pracy przez osoby przed 34 rokiem życia
13. Działania umożliwiające podjęcie pracy przez osoby po 50 roku życia
14. Działania umożliwiające podjęcie pracy przez kobiety
15. Działania ułatwiające założenia i prowadzenia działalności gospodarczej

13. Czy zna Pan/i Lokalną Grupę Działania Turkowska Unia Rozwoju – T.U.R.

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak znam, słyszałam/em
2. Nie znam, nie słyszałam/em

14. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. od znajomych, sąsiadów
2. w instytucji (urząd, szkoła)
3. z lokalnej prasy
4. widziałem/am działania LGD
5. uczestniczyłem/am w działaniach LGD/ brałem/am udział w projekcie

15. Status na rynku pracy:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Osoba (fizyczna, prawna lub inna) prowadząca działalność gospodarczą
2. Zatrudniony/a w rolnictwie
3. Zatrudniony/a poza rolnictwem
4. Uczący się/studiujący
5. Osoba bezrobotna
6. Inny typ, jaki?

16. Płeć:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

17. Niepełnosprawność:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Osoba niepełnosprawna, posiadająca orzeczenie o niepełnosprawności
2. Osoba pełnosprawna

18. Wykształcenie:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. podstawowe
2. zasadnicze zawodowe
3. średnie
4. policealne
5. licencjat, inżynier
6. wyższe magisterskie
7. inne

19. Wielkość gospodarstwa rolnego:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. nie posiadam gospodarstwa rolnego
2. do 5 ha
3. 6-10 ha
4. 11-20 ha
5. 21-50 ha

6. >50 ha

20. Wiek

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mniej niż 18 lat
2. 18 do 24 lat
3. 25-34 lat
4. 35-50 lat
5. >50 lat

21. Miejsce zamieszkania:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Gmina Kościelec
2. Gmina Władystawów
3. Gmina Brudzew
4. Gmina Turek
5. Gmina Przykona
6. Gmina Malanów
7. Gmina Kawęczyn
8. Gmina Dobra
9. Gmina Goszczanów
10. Inna gmina

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.5. Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego

1. Wprowadzenie
 - a. Przedstawienie moderatora, opisanie celu badania, anonimowości uzyskanych odpowiedzi, konieczność nagrywania wywiadu z uwagi na późniejszą analizę wyników
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
 - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
 - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
 - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
 - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
 - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
 - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane
 - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
6. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
 - a. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
7. Innowacyjność
 - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
 - b. Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
8. Ocena funkcjonowania LGD
 - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwala na efektywną i skuteczną realizację LSR?
 - b. Jak jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
 - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
9. Zakończenie spotkania

Czas trwania 120 minut